Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера дениз ● ШИНАРА, 19 ИЮНЬ, 1979 ШУ. ● № 73 (6048). ● Мах 2 кепиг.

Хьайбаша хуш йоlа продукци кертерча дакъе ук кхабарх тайпа я. Иза кхета а дела ма хуьла дукхаг1а доакъар lалашдар духьа шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьегаш ба укх деношка Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза кlанзи хьайбаши леладераш.

Доакъара лаьрхlа гороха цхьана дlадийна кlа хьокхаш, цунах сенаж кийчъеш ба уж хlана. Горох, кlа хьокхаш дика хьокхамаш тойчаш къахьег комбайнераш Наигов Адамен Удаев Лечеси. Нормаг1а 50 тонн мона доакъар хьакха дезача юкъера лаьрхlача 70 тонн хьокх царех хlаранс дийнахьа. Цар а кхычар а оасаре къахьегар бахьан долаш хlанзле 450 тонн сенаж кийчъе вlашт1ехьдаьннад. Из я укх хана lалаагье лерхlаш хинначул аикха дукхаг1а.

Доакъар кийчдераша са тессача дена бояд къоклабалалца болх бу. Йоаг1а йоакхо яьй цар балха хьалаш вlаштlехьдахара, балхацара безам совбаккхара. Иштта, безам совбаккхара.

СУРТА ТIА: «Гехинский» совхозе сенажа лаьрхlа горохи кlан хьокхаш массарел дикаг1а болх беш бола механизатораш (аьрдехьара аьттехьа) А. Наигови Л. Удаеве.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДУ

Шелковской районерча Ленина цlерагlча колхоза шурий - товарни ферма коллектива социалистически декхараш т1а яздаьд: «Хlара lаттагара укх шера 2500 килограмм шура яккха, паччахьалкхенга из 12500 центнер йохка», аьнна. Шоаш дениа дош кхоачашдеш хьабоаг1а колхозхой. Пхе бетта хlара lаттагара 1107 килограмм шура яьнкхай, из цхьа центнер дукхаг1а я соахка июнь т1акхоачаш яьикха хинначул. Ерригача а ферме укх шера яьикха шура 6.065 центнер я. Хlана деннеи буси цхьан lаттагара 12 килограмм шура йоакхх укхаза.

Шура дукхаг1а яккхар бахьан долаш боахама вlаштlехьдаьлар паччахьалкхенга из соахкарчул 11 процент дукхаг1а йохка, хlаьта хlанале дlачуешнай 5500 центнер шура.

Укх шера хьалхашка латта декхараш кхоачашдар духьа шерра социалистически яхь яьржай ферма доаркашта, бежа lуьрта. Iаьсий лeладерашта юкъе. Цунах боккха пайда а боал. Ферме болх беш йолча 24 доярках пхийттане хlара lаттагара 1200 совг1а килограмм шура яьнкхай. Шу доладелча дениз лаьге хьалха латташ хьайоаг1а къона доярка Ибрагимова Лида. Хlара lаттагара цо 2394 килограмм шура яьнкхай, из 800 килограмм дукхаг1а я соахка хинначул. Укх шера хlара lаттагара 5000 килограмм шура яккха лерхlаш йолча доярках хlана хlара дениа цхьан lаттагара 17 — 18 килограмм йоакхх. Ше т1аийца декхараш кхоачашде г1ерташ дукха къахьег Лидас.

Дика къахьегарца белгалъяьнна я Къахьегама Цlеча Байракхен Октябрьски Революцен орденаш лелаю доярка Габараева Елизавета Григорьевна. Ше леладеча доахангара цо яьнкхай 369 центнер шура, из планал 102 центнер дукхаг1а я. Хlара беттача lаттагара 2268 килограмм шура яккха вlаштlехьдаьннад цун, пхе бетта яккха лерхlаш хинначул из 643 килограмм дукхаг1а я.

Коммунист, юрта Совета депутат Магомедова Сидрат а я хьалхалаттарий муг1арашка. Пхе бетта хlара lаттагара яккха лерхlаш хинначул 363 килограмм дукхаг1а шура яьнкхай цо а.

Хьалха латтарашца кийсбала г1ерташ къахьегаш ба фермера беррига болхлой а. Сий а деш цlи йоакх фермe бежа lуй П. Яхъяева, М. Абубакарова, Iаьсий леладеш болча Н. Ибрагимова, З. Яхъяева. Дукха ха я цар ферме болх бу. Шек хила йеяац доахана де доаг1а г1уллакх цар дизза дергхиларах. Цар доал ду доахан массала дила, хий моладаь, эпа г1улакх даь хул.

Дукххача къамех латта фермера коллектив берттайна, цхьоаг1о йолаш я. Массава а балха т1ера ва. Цар хьинаре, ниэ да кхобеш беча балхо дика хьокхамаш а доахийт.

Е. ФАРНИЕВА.

19 ИЮНЬ ТIАКХОАЧАШ ЮРТБОАХАМА КУЛЬТУРАШТА ХИЙ ДИЛЛАД

(ГЕКТАРАШТА)

РАЙОНАШ	Хий диллалера елла	Хий диллад: шуьга	[illegible]	Кхосса а дукхаг1а а	[illegible] буса	Болх бен ла[illegible] (процент[illegible])	Хий диллара [illegible] бола (проценташ)
Ачхой-Мартановски	6692	6339	3225	862	216	37	30
Грозненски	16778	15529	10666	6378	122	26	69
Гудермесски	17826	14639	8317	4396	910	23	132
Малгобекски	2547	1570	577	210	281	52	79
Надтеречни	14854	11851	2470	1108	435	19	22
Назрановски	891	547	365	175	70	32	86
Наурски	20889	15626	6816	3075	620	35	40
Ножай-Юртовски	253	100	—	—	—	—	—
Сунженски	16139	12195	6591	3458	460	43	27
Урус-Мартановски	5206	4000	546	25	55	22	38
Шалински	6100	5297	3547	700	570	60	49
Шелковской	43090	22279	14354	4284	770	15	61
г. Грозный	2451	2388	2354	2365	150	40	83
Республике г1оаха	134488	112870	61050	27023	4959	33	50

11—15 ИЮНЕ РЕСПУБЛИКЕРЧА ШУРИЙ ФЕРМАШКА БАЬЧА БАЛХА ХЬОКХАМАШ

Районаш	1978 ш.	Дийнехь цхьан lаттагара йоаккхиа шура (кг) 1979 ш.: [illegible]	[illegible]	Товарность (процент)	Дlалиний 1 сортан [illegible] (процент)
Наурски	9,5	9,3	9,0	87	50
Шелковской	9,2	8,8	8,9	83	41
Грозненски	8,6	8,1	8,3	81	70
Гудермесски	8,1	7,8	7,7	87	51
Шалински	8,6	7,6	7,7	83	37
Назрановски	7,3	7,2	7,3	87	49
Малгобекски	7,4	7,3	7,1	85	51
Сунженски	7,6	7,0	7,0	85	46
Надтеречни	8,6	7,1	7,0	80	63
Ачхой-Мартановски	6,5	6,6	6,4	90	53
Урус-Мартановски	6,2	6,6	6,4	83	72

ЯЛАТ ДУКХАГIА ДАККХАРА

Укх шера ялати лаьркlа 700 гектара т1а хьажкlаш дlайийра тха совхозе. Ала деза, йlаьххача хана из культура кхееш йоккха балха опыт loаяь боахаме дукха механизатораш хилар. Царех ца! — коммунист Исраилов Абуязит. Хьажкlаш кхеяра гоннал дика карнероаяь хиларах тарра, хlара шера дикиха т1ехкхоачашъю цо хьувкъам чуэцара планаш. Цул совг1а хьажкlош кхее кьоиш механизатораш а lомабу цо. Балха т1ера, нахаца lимерза, массе хана хьехамца а эше г1улакхаца а новкъостал де кийча волаш из хиларах сий ду цун коллективе. Хlаьта дукххача хана деиз хьаьнала болх барах вай паччахьалкхен доккха совг1ат — Къахьегама Цlеча Байракха орден енний цунна. Доаг1аш деина совг1ат да из.

Геттара дика т1аьнна дег1айоаг1аш я цо укх шера ялата дlайийна хьажкlаш а. Агротехника бокъонаша дlадеххача тайпара де доаг1а lунал деш ва из хlанз цу культурана. Иштта, хьажкlий муг1арашта юкъера лаьтта цаицадаккхара, оасар дара культиваци еш ва из.

Пятилетка укх дlаьзаг1ча шера хlара гектара т1ара 35 центнер фуалъяьха хьажкlаш чуя социалистически декхар т1аийнад цо. Майрра ала йиш я, механизаторо ше дениа дош дизза кхоачашдергва.

Хьокхамашка диллача цул т1ехьа ца беса г1ерташ къахьегаш ба хьажкlаш, кхыйола ялата культураш кхееш бола кхаш леладераш а. Цудухьа хlара шера планал дикка дукхаг1а ялатаи кхеде вlаштlехьа а доал. Масала, соахка пятилетка кхаь шера планал совг1а 3000 тонн ялат чудера оаха.

Укх шера планаг1а 2150 тонн хьажкlаш 5750 тонн гурахьа дlадийна хинна ялати чуэца дезаш ба боахама механизатораш. Гурахьа дlадийна ялат — мукхи кlан 1550 гектара т1а да. Хьат1акхоачаш латт из чуэца доладе деза ха. Хlаьта из кампани сихси дикеи чакхъяккхара т1атеlla кийчо еш а я боахаме. Ялат чуэцаш дергдола балхаш чакхдахара лаьрхlа план оттаяй. Из дlайоэмйтай дукха ха йоацаш хиннача собранe боахама механизатораштa, ялат чудерзадеча дакъа лоацаш хургболча кхыча нахага.

Плана т1а белгалдаьккхад ялат чуэцаш мел комбайнаш хургья, цар мичахьа болх бергба, кхай т1ара ялат дlакхухьаш масса машин хургья, уж леларг1ола наькъаш, боахама халкъа т1ахьожама комитета вiкалаш латтаргбола моттигаш. Цул совг1а, оттаьй наьха балхацара моральни материальни безам совбаккхара, социалистически яхье хьалхалаттараш белгалбахара мероприятеш.

Ялат чуэцаш йола 10 комбайн я боахаме. Уж ерригаш а тоаяь а, нийсъяь а яьнна, эше тахан а т1ехьа болх дlаболабе йиш йолаш я.

Ялат хьат1аэша дика кийчбеннаб хьатта болхлой а. Дерриа тарзаш тоадаьчул т1ехьаг1а лаьрхlа йола хокнисн а хьежа латт. Ялат хургдолча силадий помещенешка дахкашта, цицхолгашта, ялата зе деча кхыча садоахача хlамашта духьала доккхаж техад. Болх дlаболабе кийча я ялат докъадеш, цlендеш йола машинаш а.

Иштта, ялат кхедара укх шера хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара еррига шоай уйла т1аьххийта болх беш ба тха совхоза къахьегамхой.

И. ГАПЛАЕВ,

Урус - Мартановски района «Красноармейский» совхоза механизатор.

ФЕРМАЙ ТОРОНАШ ОАРЦАГIЪЯХА

КПСС ОБКОМЕ ХИННА СОВЕЩАНИ

Хьайбай продукташ яхара а кийчъяра а паччахьалкхен планаши социалистически декхараши кхоачашдара декхарашта хетаяь совещани хилар КПСС обкоме. Совещане дакъа лаьцар колхозий, совхозий, юртбоахама ведомствай кулгалхоша, халкъа т1ахьожама, кепайоазон, телевидене, радио болхлоша.

Совещане къаьстта ч1оаг1а теркам т1абахийтар дулх дукхаг1а даккхара боккха лоархlам бола хьакхарч лелаелга дег1адоаладара. Массанахьа а цхьатарра пайда эцаш, теркам т1абохийташ лелаиц из отрасль. Хьакхий дулх даккхара заданеш кхоачашца еча боахамашта юкъе я «Грозненский шурий», «Самашкинский» совхозаш, Ленина цlерагlа грозненски колхоз, кхыйраш.

КПСС обкома секретара Д. Г. Завгаева белгалдир т1ехьаьисача фермашкара болх т1ехьа ца гетташ тоабара, хьайбаш дебадари дикаг1а кхебарк вlаштlехьдаккхара дииза даргдоаца хоадам боллаш дола г1улакхаш.

Хьакхарч лелаеча фермашкара болх дика вlаштlехьбаккхара т1ахьожам лоаттабара система оттайир.

Совещане иштта дакъа лоацаш хилар Нохч-Г1алг1ай АССР Министрий Совета председатела хьалхара заместитель С. Н. Кожуховский.

АКАДЕМИКА М. Д. МИЛЛИОНЩИКОВА ЦIЕРАГIЧА ГРОЗНЕНСКИ МЕХКДАЬТТА ИНСТИТУТА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИИЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Инженерни кадраш кийчъеча, мехкдаьттан газовни промышленноста lилмаш тохкамаш дег1адоаладеча доккхий г1улакхаш карагlдувларах академика М. Д. Миллионщикова цlерагlча Грозненски мехкдаьтта институте лойла РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель М. ЯСНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1979 шу, 15 июнь.

Нов. С. К. ГРИГОРЬЕВАНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ЮРИСТ ЯХА СИИЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Г1алг1ай АССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Социалистически законность ч1оаг1ъеча доккхий г1улакхаш карагlдувларах, дукххача шерашка юстице органашка беркате болх барах Нохч-Г1алг1ай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни юрист яха сийлен цlи лойла нов. Григорьева Софья Каспаровнана — l-ча Грозненски паччахьалкхен нотариальни контора йоккхаг1ча нотариусе.

Нохч-Г1алг1ай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-Г1алг1ай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1979 шу, 14 июнь.

КХЫЧАРНА ХЬОКХАМ ТЕЛАШ

Иттлаг1ча пятилетка дийлаг1ча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаяьча Октябрьски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараша къаьстта дика къахьегама толамаш доах укх шера. Бурув тохара хьалхарча ах шера план 17 июне т1еххоачаш а еш, планаг1а лаьрхlачул совг1а цар теха бурув 160 метр хилар. Ер бутт боалехьа июль бетта чотах кхы а бlаьш метраш бурув тохаргда цар.

Къахьегама оасарле лакхъяра задани 108,3 процент кхоачашъяьй бурув тохара балхий управлене коллектива. Духхьала из лакхъяра чотах техад планал совг1а мел теха бурув. Бурув тохара сухал лакхъярах, химически реагенташ, электроэнерги, кхыйола материалаш кхояраx, бурув тохара остех бизза пайда ийбарах укх шера паччахьалкхенна 597 эзар сом пайда баьб. Из хул планаг1а лаьрхlачул 148 эзар сом дукхаг1а.

Къаьстта дика къа а хьегаш, социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я буровой начальникаш Ступин Василий Федорович, Майтак Владимир Павлович, Колядко Николай Михайлович керте латтача буровой коллективаш. Цар эггара хьалха рапорт деннад ях бетта план кхоачашъярах.

* * *

«Хlара балха денна — дикала Знак» яхача девизаг1а шерра социалистически яхь йоаржаяьй Н. Анисимова цlерагlча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкай коллективаша. Цу яхье укх шера даим хьалха латташ хьайоаг1а Елагин Владимир Николаевича кулгалдеча № 43-3 йолча установка коллектив. Мехкдаьтта продукци арахецара ах шера план кхоачашъярах рапорт деннад цо 11 июне. Хlанзлехьа планаг1а лаьрхlачул совг1а установка технологаша арахийцай итташ эзараш сомий махха товарни продукци. Кхыча установкай коллективашта хьокхам телаш къа а хьегаш, шоай толамаш т1а-т1а тоадеш къахьегаш ба уж укх деношка.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Л. И. Брежнева Дж. Картерца хиина переговораш

16 июне Вене дlайолаелар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежневен США Президента Дж. Картеран юкъера переговораш.

Переговораш еча дакъа лоацаш бар: советски оаг1онгахьара — А. А. Громыко, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, Н. В. Огарков; американски оаг1онгахьара — С. Вэнс, З. Бжезинский, Г. Браун, Д. Джоунс.

Л. И. Брежнева Дж. Картера хьехкар Советски Союзаи Вlашаг1кхийтача Штаташтеи юкъерча вlашии цхьана леладеча юкъарча, принципиальни дешашка.

Шинна а оаг1оно белгалдир советски американски халкъий хьаштий хьакъехьа сайна дунен халкъашта юкъера машари кхерамзалеи ч1оаг1ъяра а советско - американски отношенеш дикаг1ъяра оаг1орахьа дег1аахар боккха лоархlам болаш долга. Шинна а мехка кулгалхой хlана вlашаг1кхетаро цу хьакъехьа дика г1улакх дергхиларах тешалга хьакхайкадир.

Переговораш йолаш хьакхайкадир СССР-ен США-и цхьадолча дешашта тайп-тайпара уйлаш йолаш яле а цхьатарра бокъо йолаш хилара, хьашташ вlашн лархlара, шинна оаг1онна пайдинс хилара ларда т1а тайп-тайпарча доакъошна лерраг1а е кору болаш а вlашн цхьана г1улакхаш леладе г1ерташ йолга. Л. И. Брежневен Дж. Картерен цу де лерхlачунга т1адолхаш долча практически наькъех шоашта хетар дийцар.

Переговораш еча иштта дакъа лаьцар: советски оаг1онгахьара — А. М. Александрова — КПСС ЦК Генеральни секретара помощника, А. Ф. Добрынина — США-арча СССР посола, Л. М. Замятина — КПСС ЦК дунен халкъашта юкъерча информаце Отдела заведующе, Г. М. Корниенкос — СССР кхыча мехкашцарча г1улакхий министра хьалхарча заместитела; американски оаг1онгахьара — Г. Джорданa — США Президента помощника, М. Туна — СССР-ерча США посола, Ж. Пауэлле — Кlайча Цlен пресс-секретара, Г. Бартоломьюс — США къамах кхерамзалеи совета аппарата балхахочо.

x x x

17 июне Австрерча СССР-а посольстве дlахо йихьар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева США Президентаца Дж. Картерца ль переговораш.

Переговораш еча советски оаг1онгахьара дакъа лаьцар — А. А. Громыкос, Д. Ф. Устинова, К. У. Черненкос, Н. В. Огаркова; американски оаг1онгахьара — С. Вэнса, З. Бжезинске, Г. Брауна, Д. Джоунса.

Герзашца кийчлуга сиздара доазув оттадарен герзаш lодахкарен дешашка хьожалга дlахо дихьар.

Шинна оаг1оно цхьа барт а болаш аьлар ОСВ-2 договор шай низах денначул т1ехьаг1а дlахо даханза даргдац ядерни кхы тайпен герзий арсенал дlахо кlезигъяра, ядерни т1ом хилара кхерам кlезигбара наькъаг1а.

Президента Дж. Картерен Л. И. Брежневен хlаране шоашта хьадда хетар аьлар керда соглашенеш яра иннна оаг1оно цхьана цу хьакъехьа малаг1а дешаш къоастадича бакъахьа да — ОСВ-3 гома чу а царна чуьхь доацаш а.

x x x

17 июне деакъел т1ехьаг1а Венерча СССР-а посольстве юха а вlашаг1кхийтар КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнева США Президент Дж. Картери. Къоастайир актуальни дунен халкъашта юкъерен регинальни проблемаш.

Къаьстта уйла т1аьххийтар европейски г1улакхашта Гаргарча Малхбоалерча, Къулбехьа-Малхбоален Аьрча, хlаьта иштта дунен цхьайолча кхыча районашкарча хьала.

Шинна а оаг1оно хьаьлар массане а юкъара машар, халкъий кхерамзлен хьаштий духьа дунен халкъашта юкъерча г1улакхех СССР-ни США-нек юкъера барт дlахо шербар духьа вlашн дага довла дезаш хилар.

(ТАСС).

США ПРЕЗИДЕНТА СИЙНА ОТТАДАЬ ШУ

ВЕНА, 18 июнь. (ТАСС спец. корр.). КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева 17 июне сарахьа Австрийски Республикерча СССР посольстве США Президента Дж. Картера сийна шу оттадир.

Шун т1а советски оаг1онгахьара бар: делегаце членаш — А. А. Громыко, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, Н. В. Огарков, хlаьта иштта КПСС ЦК Генеральни секретара помощник А. М. Александров, СССР кхыча мехкашцарча г1улакхий министра хьалхара заместитель Г. М. Корниенко, США-ара СССР посол А. Ф. Добрынин.

Американски оаг1онгахьара — С. Вэнс, Г. Браун, З. Бжезинский, Д. Джоунс, хlаьта иштта СССР-ера США посол М. Тун, яхьйола официальни нах.

Шун т1а къамаьл дир Л. И. Брежнева.

(ТАСС).

ХОФБУРГ ЯХАЧА ДВОРЕЦЕ ХИННА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

ВЕНА, 18 июнь. (ТАСС спец. корр.). КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежневи США-а Президент Дж. Картери шоллаг1ча дийнахьа вlашаг1кхийттачул т1ехьаг1а дунен халкъашта юкъерча пресс-центре Хофбург яхача дворецe хилар советски американски делегацей викалий пресс-конференци.

Пресс-конференце къамаьлаш дир Л. И. Брежневен Дж. Картерен.

(ТАСС).

Л. И. БРЕЖНЕВ Дж. КАРТЕРЦА ВIАШАГIКХЕТАР

18 июне КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев США Президентаца Дж. Картерца Вене США посольстве вlашаг1кхийтар. Вlашаг1кхетар шоаш шиъ мара воацаш хилар.

Вlаши тешам бенна къамьлаш деш цар дийцар советско-американски отношенеш дола доккхий дешаши дунен халкъашта юкъерча хьала цхьайола проблемаши.

Вlашаг1кхетар хилар кортa болаши къайлаг1а хlама доацаши долча хьале.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-АМЕРИКАНСКИ ДОКУМЕНТАШТА КУЛГАШ ЯЗДАР

18 июне Хофбург яхача дворецe Вене торжественни хьале кулгаш яздир советско-американски документашта. Кулгаш яздир:

— стратегически т1алатара герзашта доазув оттадарах долча Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка Вlашаг1кхийттача Штаташтеи юкъерча Договора,

— стратегически т1алатара герзашта доазув оттадарах долча Советски Социалистически Республикай Союзаи Америка Вlашаг1кхийттача Штаташтеи юкъерча Договорах дlатехача протокола,

— стратегически герзашта доазув оттадарах дlахо переговораш яра принципехи керттерча лостамехи цхьана яьча заявленена,

— «Стратегически т1алатара герзашта доазув оттадарах СССР-и США-и юкъе Договор дарца юкъаена вlаши могаль заявленеши юкъара вlаши кхетадераш» яхача документа.

— цхьана оттаьча советско-американски коммюникена.

Документашта кулгаш яздир Советски Социалистически Республикай Союза хьалхара — КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева, Америка Вlашаг1кхийттача Штаташта хьалхара — США Президента Дж. Картера.

Кулгаш яздеш цига бар: Австрийски Республика Президент Р. Кирхшлегер, федеральни канцлер Б. Крайский, переговорашка шинна а оаг1орахьара дакъа лоацаш хинна официальни нах.

(ТАСС).

НАХА КХЕТАМ БАЛАРА БОЛХ ТОАБЕШ

ХӀАРАНЕ БЕХКТОКХАМ ЛАКХБЕ

МагӀалбикерча буруь деттарашта юкъе хьалха латтарай мугӀарашка йолаш хьайоагӀа тха бригада коллектив укх тӀеххьарча массехк шера. Беттагара беттага, шерагара шерага толамца кхоачашду бригадо шийна хьалхиина оттадаь бехктокхаме дехкараш.

Уж атта кхоачашду лургдолаш доацилга гойташ да укх шера тха коллективо тӀайийца социалистически декхараш: буруь тохара шера план 18-ча декабре кхоачашъе; пайданеча балха ха 80 процентага дӀакхоачае; буруь тохара балхашка дӀадода рузкъа 15000 сома маьха кходе. В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга иттӀлетӀча пятилетка план кхоачашъе, иштта кхы дӀахо а.

Туха тӀерча юра тӀоаканашкара мехкдаьтта гучадаккха лаьрхӀа я оаха буруь тоха скважина, 5500 метр кӀоарга буруь тоха деза укхаза. ДӀадахача шера 26-ча декабре дӀадоладаьд оаха укхаза буруь тохара балхаш. Укх шера пхе беттал совгӀа йолча хана 3103 метр керда скважина кӀоаргаеш буруь тоха вӀаштӀехьдаьннад. Цох 2482 метр керда шу доладеннача тӀехьагӀа буруь теха я, шера план 2950 метр йолча. Кхы а 468 метр буруь техача укх шерара план кхоачашъяь доал тхо. Пайданеча балха ха 95 процентага дӀакхоачае вӀаштӀехьдаьннад тха укх шера.

Дика лоархӀаьй тха бригада коллектив укх шера май беттарча буруь тохара дехкарех а. План 414 йолча 614 метр буруь тохад оаха. Дукха хӀама ца эшаш цаӀи ахи план хул цох. МагӀалбике эггара хьалхарчарца кхоачашъяьй тха коллективо укх пятилетки хьалхарча диъ шера буруь тохара план а. ХӀаране дог гӀоздоаккхаш дика хьокхамаш да уж. Цар гойт тха бригадерча буруьдеттарашна иттлатӀча пятилетка диъалгӀча шера тӀайийца доккхий социалистически декхараш толамца кхоачашдеш хилар.

Шишета хьахиннадаш уж толамаш. Цар ларде латт идеологически а политико кхетама а болх дӀахо тоабарах» болча КПСС ЦК соцам тӀа белгал мы даккхара, бригада партийни, профсоюзни группай новкъосталца лаьттан ченаш техкаращта юкъе тайп-тайпарча лостамех дӀахьош болх кхетама болх. Цо новкъостал ду коллектива къахьегама а пачкхьалхеи а дисциплина чӀоагӀъяра, хьалхашка лаьтта декхараш дикагӀа кхоачашде буруьдеттараш оарцагӀбахара, коллектива хьалхашкара царех хӀаране бехктокхам лакхбара.

Балха планаши тӀайийца доккхий декхараши кхоачашдара мехкдаьтта лехараш оарцагӀбахара, дукхача къамий викалаш чубоагӀаш йола бригада — интернациональни коллектив — барт тайна цхьа доал а беш кхотаяра чӀоагӀа новкъостал ду лаьрххӀа вӀаштӀехьъяьннача социалистически яхьо.

ХӀанз диъагӀа шу да тха коллективе «ХӀара балха денна — дикали ЗнакӀ», «Улув цхьаккха а тӀехьовусар воацаш болх бе» яхача девизегӀа социалистически яхь леляю.

ДикагӀа хьокхамаш дахара тӀехьа кьовсам лоаттабу хӀара смено. Цар балха итогаш ю хӀара дийнахьа. Гойтара экрана тӀа уж хьал а тох. Морально а материально а белгалйоаккх бетта дикагӀа хьокхамаш дьаха смена.

Укхаза белгалдаккха деза цхьа хӀама. Нагахьа санна хьалха социалистически яхье хьалхара моттиг яккхара балха хьокхамаш дикагӀа хилча кховчам хинабале, хӀанз пох кхоачам хилац. Яхьа итогаш еш хӀанз лоархӀаме эц хӀара смена буруь техача метрашца цхьана сменацара болхлой коллектива вахаре, юкъарча балха тӀа хьинаретӀа дакъа лоацаш хилар, хӀара болхлочуя къахьегама дисциплина лакха хилар, кхеразнлен техника бокъонаш йизае кхоачашъяр, рационализаторий балха тӀа хьинаретӀа дакъа лацар, иштта кхыйола оагӀонаш.

Буруь тохаш смено шн план лыккхаяле а, сменацарча цхьан болхлочо къахьегама дисциплина толхаяь моттиг хилча, еррига смена хьалхарча моттигашта юкъе ца йодаш йисрал совгӀа, коллектива луш дола материальни совгӀат лоху, е вӀалла ца луш дут. МоллагӀча смене шу тайпара моттиг нийсъелча, управление итогаш еча хана буруь тохача еррига бригада гӀуллакх а тӀехьашка доал. Социалистически яхь иштта вӀаштӀехьъяьккхаро хӀара болхлочуя коллектива хьалхашкара а, коллективи ший хӀара болхлочоа хьалхара а бехктокхам дика лакхбу.

ЛоархӀаме да цхьаькка а Социалистически яхье хьалхара моттиг яккхара тӀехьа смений коллективашта юкъера кьовсам тӀехь-тӀехьагӀа чӀоагӀлуш боагӀалга. Из бахьан долаш бригадерча яхьа а смено хӀара бетта толамца кхоачашду шийна хьалхашка лаьтта балха деккараш. Укх шера хьалхарча квартале а апрель бетта а социалистически яхьа итогегӀа хьалхара моттиг В. П. Григорянна сменига хиннай, цхьабаккъда май бетта итогегӀа хьалхарча моттиге яьшай Г. И. Резникова смена. Тахан ха йиш йолаш дац укх бетта а хьатӀабоагӀача бетта а хьалхара моттиг малагӀча коллективага хургья. ХӀана аьлча, цига кхача гӀерташ а кхача йиш йолаш а я хӀара смене коллектив. Из дӀахо болх тоабара чӀоагӀа лоархӀам болаш а да.

МагӀалбикерча чоалханеча геологически хьалашка хьовзам бокаш кӀоарга буруь тохара керттерча наькъех цаӀ ба хӀара болхло буруь тохара говзал йизза карагӀяь хилар. Эскаре гӀуллакх даь баьнначул, е юкъера школа чакхъяьккхачул тӀехьагӀа балха баккха кьона буруьдеттараш ба тха бригаде. ЧӀоагӀа дешали кьонахчали эшаш йола лаьттан ченаш техначун говзал сихагӀа караерзае кьонача болхлошта новкъостал ду боккхагӀболча новкъосташа. Кьоначарна хьехамчаш болаш, царна цахаддаш новкъостал деш хьабоагӀа буруь деттараш — смений мастераш Валерий Павлович Григорян, Резников Геннадий Иванович, Саликов Владимир Федорович, кхыбараш. Итташ болча кьоначи болхлошта буруь тохара говзал караерзае новкъостал даьд буруь деттача Бахчевников Николай Алексеевича. ХӀара денна хьехамчаша йоакхо яр бахьан долаш дукхача нерашка болх бейн хьабоагӀача лакха говзал ярашта нийсса болх беш, моллагӀа цоашта тӀадилла гӀуллакх тешаме чакхдоаккхаш ба тха бригадера кьона буруьдеттараш.

ХӀара шера экономически школе дешаш хул бригадера беррига болхлой. Цох а боккха пайда боал буруь деттарий говзал лакхъяра даькъе. Дика чакхдаьккхад бригаде дукха ха йоацаш йистедаьнна экономически дешара шу а.

Буруьдеттарий идейно-политически кхетам лакхбеш чӀоагӀа къахьет тха политинформатораша. КӀирагӀа цкъа — пӀаьраска дийнахьа политически а экономически а темаех, вай мехкарча а дозал дехьарча а лоархӀамегӀарча кердадаьрех буруьдеттарашца къамаьлаш хул. Из болх къаьстта хьинаре лелабеш хьабоагӀа бригада парторг Бычков, профгруппорг Бражниченко, кьона буруь тоха мастер Хатулов, кхыбараш.

Нийса кургаацар со бригадера вахар иштта шаьра дӀадода аьлча. Тайп-тайпара халонаш, кхоачамбоацараш нийслу тха балха тӀа. Царех чакхъяла коллектива новкъостал ду партийни группо. Дукха ха йоацаш реагенташ ца тоъаш моттиг эттаяр бригаде. Партгруппа хьалхенца из дош дийцар партгруппа йийлача собрание, цига буруь деттараш а хьийха. Цо новкъостал дир кхоы беш реагенташ дӀахьийта а хьовзам ца хулийташ буруь тохара балхаш дӀалахьа а.

175 метр буруь тоха деза бригада июнь бетта. Цул совгӀа, тха коллективана тӀадиллад дӀахо буруь тохача хӀара лаьттал тӀоанах кери хьал а йоаккхаш из болх чакхбоаккхилга. Цо дукха а чоалханегӀа хулийт бригада болх, буруь тоха деза метраш дукхо еце а. Массе оагӀонахьара кийчо чакхъяьккха а даьнна. хӀанз из керда болх дӀаболийбеш да тхо.

Иштта да укх шерара бригада балха хьокхамаш. ХӀаьта а укх деношка «Май бетта баьча балха итогаши июнь беттара декхараши» дувцаш хиннача собрание буруь деттараша дукхагӀа уйла тӀайохийташ дийцар балха нийслуча кхоачамбоацарех, цар бахьанех, дӀахо коллектива болх тоабара де йезарех. Собрание белгал ма даккхара буруь деттарий дукха ха йоа балха дӀаболхаши юха цӀабоагӀаши. Наькъаш во хилар бахьан долаш ханнахьа дӀахьа кхачац болхлой лелабеш йола автобус. Дукха кхоачамбоацараш ла материально-технически Ӏалашо яра даькъе а.

Оаха дика кхетаду коллективе идейно-политически болх дӀахо тоабеш, буруьдеттарий политически сакхетам лакхбеш, къахьегама хьинар совдоаккхаш, цар бехктокхам лакхбеш, идеологически болх дӀахо тоабара хьалхьехьара КПСС ЦК соцам вахаре чакхбоаккхаш дӀахо йодача хана парторганизаце хьалхленца тхоай де дезараш дукха долга. Хьинар кхо ца деш шу тӀехь къахьега лаьрхӀа я тха бригада коллектив. Шу наькъа тӀа тхоай аьттув баргхиларах дог тийша а да тхо.

Ӏ. ГАЛАЕВ,
МагӀалбикерча УБР № 19 йолча буровой начальник.

ДЕЗАДЕННА ГӀУЛАКХ

Анатолий Константинович Семенников дика вовзаш ва шоллагӀча гаражерча болхлошта еттах еррига объединене а. ТӀаьхь пхеа шу гарита ха я цо цига болх бу. Ма дарра аьлча, Советски Эскаре гӀулакх даь ма ваьлланге а вера из укхаза балха. Цига Ӏемаьйр цо шофера говзал.

— Гараже воагӀача хана кӀезига опыт йола шофер вар со, — яхаш дувц Анатолий Константиновича.

Нийса лув, опыт кӀезига яр цун, бакъда хьинари боал бе хаица безами шортта бар. «ГАЗ-93» яхача самосвала тӀа болх бе волавелар кьона водитель. Кхоеш, хоаш делайора цо шийга дӀаенна техника. Оалаш ма хиллара, цо а хьалора цунна шийтара доагӀар. ТӀаьхьа шера болх баьб А. К. Семенниковс цу самосвала тӀа. Цу юкъа цкъоалагӀча кхесса водителага кхачар из.

Пхи шу хьалха керда «МАЗ-555» жарах йола самосвал елар цунга. Наха чубахен производственни объекташ, берий учреждении, спортивни комплексаш хьалъеча — масе а метте — гӀишлон материалех етта йолаш чакхьайнай Анатолий Константиновича самосвал. ХӀаьта вай республике гӀишлош хьалъеча цо тӀоалача маркалаш чот яь а вергац. Аьнначунна тӀехьа доагӀа, ше болх мел беча шерашна цо цхьаькха аварик яь ца лалар.

Дикача оагӀорахьара вувц из гаража начальника Никита Иванович Соломатина: — Семенников Анатоле эттара дикагӀа йола оамал я эзичол гӀо-новкъостал дар, калагегӀбараш ше санна кхетампа болх бе Ӏомабе тӀертар.

ХӀаьта цо ше-и ала хӀама доацаш бу болх. Производстве хьажаллттачо хӀара денна тӀеххоачашъе шийн производственни задании. Из цкъа санне дукхаза а социалистически яхье моткувлара белгало я хӀара шера цунна тела «Социалистически яхье котиаьнчар» яха знакаш. Иштта яьа а йоагӀаш енний цунна «ИйслагӀча пятилетка ударник» яха Знак а.

Къахьегам безар, дисциплинированни а кьамьрани а хилар — уж а цу тӀех дикача болхлочун оамалаш. Цудухьа нахаца та хоаш, царца юкъара гӀулакхаш чакхдоахаш ва йоаккха опыт йола къахьегамхо. ГӀишлон объекташта гӀулакх делга кердача прогрессивни метода тӀа доаккхача хана Анатолий Константиновичига ладугӀаш вар массаза а. Цо дег тӀара хьалаьцар транспортаца объекташка гӀишлон материалаш сихеи дикеи тӀасадага Ӏалашдергвола «Супер» яха керда метод.

Керттердар да «Супер» гӀишлонхой санна водителий а дисциплина чӀоагӀъелга, могаьаш тӀадола автомашинеш сайна ца лоаттийтилга. — тӀаехе цунца цхьана къахьегама оасаре а лакх ма лой.

— Иштта къахьегам вӀаштӀехьбаьнна хилча, хье даш волга хов хьона, хьай балхах хьахиннар гуш хул, — яхаш доглувла шийн новкъостанца опытни водитель. Да а да из иштта — цу къахьегамах хьахиннар хьалхарчул дукха лакхагӀа да. Бакъда цу тоаме кӀезига дац хаддаза производственни заданеш кхоачашде тӀехкхоачашдаш еш болча опытни болхлой, производстве хьалхалаттарий лакха оасаре болча къахьегамах хьинаннараш. Пхьаьдаш шийн сменни заданеш 150—160 процент кхоачашдеш волча Семенникова а лоац царна юкъе лоархӀаме дакъа, цудухьа цун хьинарера къадегаме белгалбоаккхаш еннай цунна Ленински юбилейни медаль.

Шийн професси езаеннача цо хӀара денна лаьцаьо шийн автомобилиста говзал. Цунпа я цун къахьегамна тобашийн кьайненаш. ЦӀаьхха я дикдургдоацаш дег чу лижар цунна 1977 шера август беттара цхьа ди. Цу дийнахьа деттача тӀоарашца, оркестр а локхаш, ихы а дог ураоттадеш дӀеслар цунна Къахьегамо Сийлен III-ча степени орден — шийн мехка эттара кьонагӀа йола орден. Семенникова къахьегама сийна символ а хиннa дӀаэттад из совгӀат.

А. РОМАНОВ,
тха штатни воаца корреспондент.

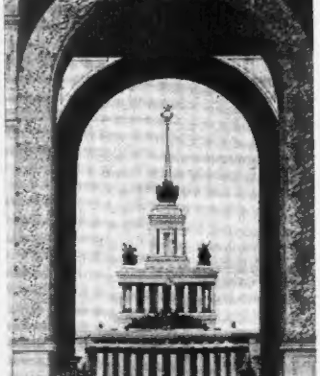

МОСКВА. СССР халкъа боахама карагӀдаьннарий выставка бокъонца йола дерригача халкъа технически Ӏилман знаний Университет, хьалха латтача опыта, къахьегама хӀанзарча методий, балха прогрессивни способийи, приемийи, продукце дикал товара дикагӀдолча ниькъий, предприятей, гӀишлошъеча, колхозий, совхозий, Ӏилман учреждений хьалхалаттача коллективай хьокхамагӀа къахьегама онсарлен производства эффективности лакхъяра школа хинна дӀаэттай.

ВДНХ 77 павильонашка хьахьекхад космос тохкача, боахама доал деча, социальни сфере, культура хьалъеча мехка карагӀдувлача гӀулакхий шерра сурт.

ВДНХ экспозице бӀаь эзар гоагӀа экспонаташ я. Укхаза мел вепар чӀоагӀа тешаву вежарашка йолча союзни республикай экономика дегӀайоалаяре, Советски Союза къамий культурей искусствой тоаяра. Халкъашта юкъера доттагӀал чӀоагӀдаре, вай планета гӀа машар хилийтара вай мехка дукха гӀулакхаш чакхдоахаш хилара.

Хьаьший тӀаэцаш йола городера город 220 гектар долча лаьтта уал. шера миллионаш нах хул цига.

СУРТА ТӀА: «Центральный» яха павильон.

Ю. ЛИЗУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дикача нахах

МАССАНЕ ЛОАРХӀАШИ СИЙ ДЕШИ Я

Яхайтта шу мара даланза кхуна йоагӀаш йоӀ яр Висханова Асма Висхановна гӀишлош еча духхьашха шийн къахьегама никъ дӀаболабеча хана. Из дар тхьо шу хьалха, 1959 шера. Тайп-тайпара гӀона дола балхаш деш массехк бутт баьккхар цо.

— Сона а са новкъосташта а дагадоацаш нийсделар гӀишлошъеча къахьегаш хина массехк йоӀ трикотажни фабрике балха яхар, — йоах Асмас. Тхо болх беш хиннача участкана гаьна йоацаш, Старопромысловски районе керда хьайийла предприяти яр из. Болхлой къахьегама кулгаш чӀоагӀа эшаш йолча цун коллективо безаме тӀаийцар тхо, яхаш дегалувц дӀадаха шераш Висханова Асмас.

МоллагӀча профессех духхьашха къахьега волалуш волча сага цхьацца халонаш нийслуга хоаш да массанена а. Иштта дола гӀулакх нийсделар Асмана а фабрике духхьашха къахьега йолаеннача хана. Чоалханеча, йоккхийча станокашка беш бола болх унзаре хетар цунна юххьанца, вязальщица болх шийна Ӏомалургхиларах бӀуболаш яцар из хьалхарча юкъьагӀа. Цу хана накъавоал мие новкъосташ кулг кховдаде, де дезе хьехар де, кьонача болхлочун ше каральцача къахьегама наькъах дог ца эккхийтара вола хьехамча. Иштачарех хилар Асмайна цу хана фабрике къахьегаш шийн балхах тӀех дика кхетаим хинна Лившиц Михаил Борисович. Лоаццача хана ше сновальни станока тӀа болх бе а вязальщица говзал караерзае а Ӏомаьча цунна хӀанз а тӀехьа чӀоагӀа бертал яхаш я Асма.

Беттаси шераш сиха дӀаухар, каральцача балхацара безам совбоалар. Фабрике керд-керда дӀаувттаеча станокашка кхетадайтар цуга шийна карагӀдаьнначу тӀа саца йиш йоацилга. Укхаза керда хьа мел кхаьчача станока тӀа болх бе Ӏомаялдалца сатийна Ӏацар из. — Йоах галантерейно-трикотажни производственни объединение генеральни директора Ляуи Махьмад Идрисовича (укх шерраьца фабрикана керте лаьттав из). Массаза а кердадар хьа, довзара тӀаккхуаш йолча Асмас толамца караерзайир сновальщица, ткачиха, мотальщица говзалаш. ХӀанз из къахьегаш йолча трикотажни филиале цхьаккха станок яц дика болх бе цунна ца хоаш.

Балха тӀа мичча бесса баьнна а шийн аьттув баьлча сагота йоацачарех яц Висханова Асма. Керда станокаш дӀа а уттаеш сиха дегӀайоагӀача фабрикана дукха говзанчаш эшар. Духхьашха ше балха еача хана новкъосташа шийна дань гӀо дагара а ца доалаш, шийн опыт дӀайовзийташ, хоаш дар дӀахьекаш дукха говзанчаш хьалхебаьб цо. Царех ба хӀанз филиале дикагӀа лоархӀаш бола бригадираш Буденная Мария, Попова Валентина, ткачиха Карипаева Тамара, кхыбараш. Уж санна тайп-тайпарча балха говзалах Асмас кхетабаьраш итташ ба.

Шийн дехкараши дизза кхоачашдеш йола дика производственница хилара совгӀа, Висханова Асма боккъонца йола организатор а хилар ца зуш дисанзар предприяте кулгалхоша. 1964 шера болх дика дӀабодаш йоацача бригадана кулгалде хьожаю из. Асма керте этта массехк бутт балалехьа боазаргбоацаш хуцабенна тоабелар бригада болх. Духхьал сона сийна карагӀдаьнна гӀулакх дацар из, бригаде болаш бар царех ког гӀорт олга а еш, хьона лала дӀа е этта эшаш дола тӀо деш бола новкъостий, — йоах Висхановас. Царех бар Попова Валентина, Буденная Мария, кхыбараш. Коллектива сий — тха сий яхача девизагӀа къахьега, шоай производствах дог лаза Ӏомабир оала юкъарча визаца бригадера беррига болхлой. ЙоккхагӀа опыт яраш тӀачӀоагӀбир керда балха баьхкараштa. Къахьегама ветераний новкъостала бригадира кхетамца вӀаштӀехьъяьккхар социалистически яхь, тоадир цунна кулгалделга. ЦӀендаь дӀадаьккхар къахьегамен производственни дисциплина телхаелга, патчихьалхехи плани тӀайийца декхараши толамца кхоачашдара хӀаранена тӀалатта бехктокхам айбир. Иштта болх вӀаштӀехьбаккхарах хадданза яхье хьалха латташ къахьега йолаелар Асмас кулгалду бригада.

Арахецача халкъа эшача товарий ассортимент шоръелга, уж дукхагӀеи дикагӀеи хулийталга дар предприяте коллективана хьаххашка латла керттера декхир. Цу гӀулакха эша цехаш, помещенеш яцар керда болх бе йолаеннача фабрике. ГӀишлонхоша уж хьалъяргахь хьийжата чӀоагӀа гаьна даргдолаш дар из гӀулакх. Шоай визаца керда помещенеш хьалъяра йола инициатива дӀайолайир фабрикерча болхлоша. Эггара хьалха из дика гӀулакх хьал а лаьца болх бе йолаеннарех яр Висханова Асма, бригадир Мигунова Рая, мотальщица Алексеева Валентина, кхыбараш. Балхара мукъа болча хана е смене чакхъяьлча керда хьалъеча помещеней ченаш дотташ, штукатурка еш, басараш хьокхаш къахьега болабелар шир инициатива хьаллаьца йола фабрикера беррига болхлой. Лоаццача хана цар хьалйир ткацки цех, красильни отделени, кхыйола помещенеш.

Юххьанца кхалнахьа корталеш мара яра ца хецаш хиннача фабрикана чӀоагӀа аьттув болаш гӀулакх хилар укхаза керда помещенеш хьалъяр. Болхлоша сийнача предложенегӀа фабрике латтача ткацки станокашца хьаде доладир дорожкаш, паласаш. ХӀанз кӀадаш хьаде кийчлуш я фабрика.

Юкъарча балха тӀа хьинаре дакъа лоац цо. Иттех шера профгрупорг йолаш хиннай из, ер диъаьгӀа шу да Асма профсоюза фабкома председатель йола. Цунна дувзаденна бригадира декхарех мукъаялийтай из. Фабрике эггара хьалха сновальщица говзал караерзаяьр а Висханова Асма я.

ХӀана цу профессех болх бе хоаш массехк саг мара вац фабрике. Уж а цо Ӏемабаь ба. Ше профсоюза фабкома председатель хиларах тарра укхаза къахьегаш барий балха говзал лакхъяра, кьона болхлой беррига а тӀачӀоагӀбаьб дукхача хала деш укхаза болх беш болча къахьегама ветеранашта. Фабрика бригадашта, сменашта, цехашта юкъе ...дьржача социалистически яхьа хан-ханнахьа итогаш а еш, уж дӀайовзайт предприятерча беррига болхлошта. Иштта яхь вӀаштӀехьъяьккхарах цу фабрика коллективо объединенерча еррига цехашта юкъе лаьрача яхье хьалхара моттиг а лелаеш харара кара тела ЦӀе байрах ахычунта дӀа ца кхочийта массехк шу дизад. Предприяте коллектива болх тӀа-тӀа тоабара профсоюза фабкома хадданза новкъостал деш ба коммунисташ ирсильщица Куликова Лида, технолог Халухаева Яха, ткачиха, Старопромысловски района депутат Хутиева Лида, кхыбараш, яхаш дувц Асма Висхановас.

Къахьегамен производственни дисциплина телхаераш, тӀехьабусараш, брак ераш ца хилийтара хадданзем тӀагӀертташ кьовсам лоаттабу Асма керте латтача профсоюза фабрични комитето. Цу гӀулакхах а доккха беркат даьннад. Укхаза вӀалла а нийслуш яц болхлоех моллагӀчо прогул я е брак йолаш продукци кийчъяь йола моттиг. Фабрике боацаш ба шоай нормаш кхоачаш ца еш, тӀехьабусаш бола болхлой.

Вай мехка массаза а сий долаш ва хьаьнала къахьегаш, юкъарча балха тӀа дизза дакъа лоацаш вола саг. Царех я сновальщица Асма Висхановна. Дукха Сийлен грамоташ тийнай цунна. Царна юкъе я пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР кердача Конституце денга цо кхоачашъярах енна КПСС Грозненски горкома, горисполкома, ВЛКСМ горкома Сийлен грамота. Профгруппа балха тӀа хьинаре дакъа лацарах Асмана еннай ВЦСПС сийлен Знак. Иштта цун наьха тӀа лепаш я Къахьегама Сийлен III степена орден, «ИйслагӀча пятилетка ударник», «Коммунистически къахьегама ударник», «Социалистически яхье котьаьннар» яха сийлен Знакаш.

Цу дезача совгӀаташа шийнгара дӀадехаш дар дикиа дукхагӀа хилар кхетадеча Асмас денгара денга дикагӀа хулийт ше доаха къахьегама толамаш. ХӀанзлехьа пятилетка хьалхарча диъ шера задани толамца кхоачашъяьй цо. В. И. Ленин ваь 110 шу дузача денга пхе шера план ше толамца кхоачашъергхиларах дог тийша я Асма Висхановна. Цох теша мегаргва, лерхӀаш дар даим дизза кхоачашдеш оамал я цун.

В. КОСТОЕВ.

СУРТА ТӀА: сновальни машина тӀа болх беш я сновальщица А. Висханова.

В. ДЗИСИКА сурт.

Ӏилмеи практикеи

ЗАВОДА ЦЕХЕРА ИНСТИТУТА КАФЕДРА

Къона специалист... Мел дукхача хӀамашка догдаха йолалу моллагӀа предприяти из вӀрца дувзаденна. Амма дола в кхоачаш хулий-теш догдахьараш? Хургболь инженераш хӀанзарча хаьарча производствана НТР-о еш йола ваьлен теркал а еш кийчбар — иштта да Белорусски политехнически институтои Мински автомобильни заводои цхьана гӀулакхаш леладеш хьалхашка оттадаь декхар.

Пхи шу хьалха дӀайолаьча экспериментах хьахиннараш дика да. «МАЗ-БПИ» яхача дешара-Ӏилман-производственни объединенех 12 тайпара езьйоккха грузовикаш арахецача республике эттара йоккхагӀча автозавода специалисташ кийчбара эффективни форма хилий.

...Заводской конструкторски бюро кердача конструкцех йола автопоезд кийчъярах дола дош дувцача хана, керттерча инженера предложени елар чоалхане задани кхоачашъелга. Белорусски политехнически института тӀеххьарча курса студента Остров Евгенена тӀадилла аьнна. Цун дипломни проекта тема а хила езар цу балхах.

Заводской КБ летучке вийцача Острова вуар дийша воаллаш. ДукхагӀа болча шийн новкъостнра а санна теоретически знаний йоакха багаж а Ӏоваьй дика практически школа чакх а яьккхай. Каст-каста МАЗ-е иха ца Ӏеш, цо болх а баьб укхаза. Цудухьа, хетаргахьа, цхьаккха саг цецвалайзар, дипломни проект оттаеча хана из керттерча конструктора отделе балха дӀайийцав аьлла хезача. Евгений тӀеххьара экзамен хиларга хьежаш вар — иза профессиональни гӀуллакхаш дӀахьекха ца Ӏеш хоана шийн коллегаш хила безарий балха а общественни вахара а юкъе ваха, боккъалла вола коллектива член хила везаш вар.

Автомобилашъерашн политехнически института Ӏилмахойн дукхахча шеранка цхьана леладеча гӀуллакхаша вӀашн беийза ба. Вуза преподавателашцеи студенташцеи цхьана кӀезига маьхера тохкамаш дьадаш завода инженераши. Царех дукхагӀдараш производствана юкъедихьад. Йоккха экономически эффект а луш.

— Ма дарра аьлча тахан беррига институт йистейоаккхераш дукхьал гӀуллакхах кхетам. шоашта тӀадилла гӀуллакх хашпахьа кхоечаш деш бола инженераш а чица ца Ӏеш. Тохкамхой опыти говзали йолаш бола специалисташ эшаш йолча МАЗе ух болх бе, — дувц автотрактория факультета декана Михаил Бренча.

1974 шера хьаьяр «МАЗ-БПИ» яха дешара-Ӏилма-производственни объединени. Цун общественни совета керте эттар шиъ председатель — БелавтоМАЗа генеральни директор Иван Демини института ректор Валентин Ткачеви.

Цхьана леладеча гӀулакхий материальни кӀийле — институтеи заводеи Ӏилма-экспериментальни, производственни, лабораторни база. Предприяте цхьана гӀулакхаш леладарах договораш дир БПИ чуйоагӀача 27 Ӏилмани общественни организаценa. Оттаьй ва кхоачашъеш еузе заводеи специалисташ 34 Ӏилма-тохкама тема кьоастае езаш йола пхе шера лаьрхӀа перспективни плая о. ХӀаьта МАЗа института кафедраштеи лабораторештеи эшаш дола гӀо ду оборудованеца а ахчаца а.

Заводе вӀашагӀъелла завода эттара опытни инженераши конструкторашеи балхаш деш йола «Большегрузни автомобилаш» оалаш йола къаьстта кафедра. Цар занятеш ю студенташца, курсовни проектни проектировани елга вӀаштӀехьдоах, вузовски экзаменационни комиссе балха юкъе дакъа лоац.

Вузаи предприятенеи юкъе иштта айха бузамаш хилара дукха хӀама лу кагирхошта: кхоалагӀча курсе дӀачубоалача хана завода лоархӀамегӀара проблемаш яьза ца Ӏеш, уж къестаеча шоашкара доагӀа дакъа лаца гӀерташ хул кагий нахи мехкарийи.

ХӀора студента из сенца безам болаш ва, опыт йий, малагӀа специализаци я теркал а дий МАЗе хьаьда адрес а долаш йола задани лу. Къаьстта чӀоагӀа теркал тӀабохийт пхелагӀча курсе дипломни проектированена. Вуз йистейоаккхараштa чоалхане темаш белгалйоах, царга хьожаш хул квалифицированни конструктораш — дипломни проектай кулгалхой. Цхьабола студенташ предприяте творчески балхахой штате дӀалабу. Духхьал иштта болх беш ва хӀанз пхелагӀча курса студент Евгений Остров а.

— МАЗ сона дика йизай, — дувц Острова. — Токаралла а слесаралла а балхаш де кхийнад са. ХӀанзчул тӀехьагӀа ах шу даьлча, диплом а долаш, заводе хьачувеча, болх бе волавала дукха я эттегӀа хургда сона...

Инженера Евгений Острова дебют ловмашта тӀехьашка яц. Факультете гӀоллерча цун шийтта коллега а хиннай из. Царна, соакка институт яьккхараштa, коллективни задани еннай — кердача тайпара йолча 20 тонн мукъ хьоча магистральни автомобила — автопоездашта лаьрхӀача широкопрофильни чарташ йолча тигача проектировани е.

Цхьана уйлаш яь яле а, кьайса дале а, хила тарлу вариантaш йийцаяле а, хӀаравар «шийн» узел кийчъеш вар. Татьяна Чечетнова, масала, конструировани еш яр, къонача специалиста лерхӀадох, машин дукха а дикагӀа лелалуш хулийтаргйолча гидротрансформаторай передачай коробкаеи, Олег Алентов — кона управленеца. Василий Купцеволова дагалаьцай хьалхарча тӀаьна лаьрхӀа шийн тайпара схема йола подвеска. Лоацца аьлча, хӀаране йиш яр шийна ховр дага уда дикадараш, хоаш уйла, пайдане технически решени дӀагойта.

ХӀанзе а ала йиш йолаш да, проект толамца чакхъяьннай аьнна. МАЗе иштта гучаргья гаргача хана гӀоръяьнача предприятеи института проблемни лабораторей къахьийгача, дукха ха йоацаш вуз яьккхача, нагирхой бригадо оттаьь автомобила опытни образец. Царех цхьабарий авторски тепалаш бе дезна кхийнад, цхьабараш кандидатски диссертацеш язъеш а ба.

Массане а юкъара я цар Белорусски политехнически институто кхетабаьрех йоалла цхьа оамал — творчества тӀаккхер.

Наталья БУЛДЫК,
АПН корреспондент.

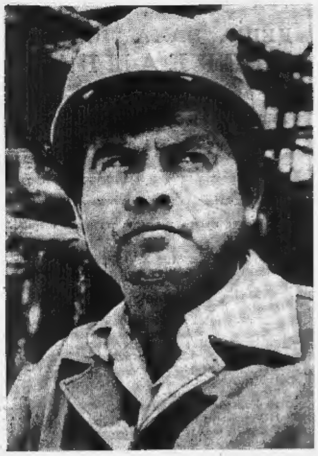

Пачхьалкхен плана тIайхьа социалистически дехкараш дина тIехкхачанаш а деш, хаддаза социалистически ахье хьалха латташ я Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкадьтта чакхдоаладаза заводерча № 43 — 3 йолча установка коллектив. Вр шу доладелча дехаз дина социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIача цо хIаштехьа кхоачаштьай мехкадьтта продукци арахецара ах шера план. Цу юхейисача хана планагIа лаьрхIачул совгIа цо арахецаргья итташ эзараш совий шалха товари продукци.

Къаьстта дика мел а хьегаш уж толамаш доахача дизза дакъа лоацаш бола технологически дукха ба установке. Царех цаI ва коммунист Павленко Василий Яковлевич.

СУРТА ТIА: оператор В. Павленко.

З. БАТЧАЕВА сурт.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ХАЛКЪА ДЕШАРА, КУЛЬТУРА, СПОРТА МАССАЗАРЧА КОМИССЕ

1979 шера 12 июне комиссе шие заседане ладийгIар уккх дешашка: «Республика школашка-интернаташкеи школашкарча интернаташкеи дешаре-кхетам балара болх мишта латт а из товбара фу деза а», «Республика юкъардешаре школашка дешархошта кхача балар гIулакх мишта латт а из тоадара де дезарех а», «НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиумо баь сецам Веденски Грозненски районашца кхоачашмишта бу».

Республика школашка-интернаташкеи школашкарIа интернаташкеи кхетам балара болх мишта бу кIоарга теха а теха комиссе белгалдир городашкарчеи юрташкарчи дукхача интернаташка дешархой массе а оагIорахьара детIабаккхара хьалеш доаца.

Дешар хьехеи кружокашта болх беи кабинеташ дика кийчъяй город Грозерча №№ 1, 2, 8 йолча, № 16 йолча Урус-Мартановски, № 3 йолча Автурински санаторихьун, № 10 йолча Ново-Атагински школашка-интернаташка, дукхагIча интернаташка кхачан блокаш санитарни бокъонаша дIа ма дехха кийчъяь я, ниЙса вIаштIехьдаьнкхад кхуш доагIача поахала комплексни кхетам балар.

Дешара-кхетам балара болх вIаштIехьбоеккхачара кхоачамбоацараш дIадахара комиссе просвещене министерствана, халкъа депутатий Советий исполнительни комитеташта могадаьд общественни кхетам балар шердара, дешархой массе а оагIорахьара детIаахаран бераш хьалхедара дезалашта гIо даран кхы тIа а дикагIа аьттув хургбола хьалаш хьаьхолла.

Веденски Грозненски районий юкъардешара школашка дешархошта кхача балар мишта лел хьежача гучадаьлар республика Лакхехьарча Совета Президиумо цу хьакъехьа сецам тIайиЙцачул тIехьагIа цу районий школашкара столовеши буфеташк шоззанел дукхагIа хинилта.

Халкъа депутатий Советий исполнительни комитеташ каст-каста ладугIа лаьнаЙ дешархошта общественни кхача доаттабара гIулакхаш мишта лел, долаш дола кхоачамбоацараш дIадахара де дезараш ду.

Лакхе йиЙцача халкъа депутатий Советий исполнительни комитетий, респотребсоюза кулгалхой уЙла тIа а йохийташ комиссе белгалдаьккхар цу тайпара гIулакх ерригача школай буфеташкеи столовешкен ца хилара. Моттигаш я продукташ хайхаинахьа ца кхухьаш, кхача чам боацаш кийчбеш.

Уж кхоачамбоацараш дIадахар а керда дешара шу долалуш цу районий школашка бIайха кхача хулга вIаштIехьдаккхар а могадир комиссе.

Социалистически декхараш.

Мишта кхоачашду уж?

ХЬОКХАМАШ ГIАДВУГАШ ДА

Ермоловски кох тIара оалхазараш леладеча фабрико соакхев ухх шерев хьалхарча 5 бетта гойта хьокхамаш шоайла кийсдича гучадоал, укх тIеххьарча хана боахам дикка детIабеина хилар. Укх шера чакхбаьнача ших беттa пачхьалкхенга дехкад 6222 эзар фуъ. Уж соакха цу юкъегIа декхарел 1,5 эзар дукхагIа да. Котамий дулх дохкара ах шера план а хьалхарча квартале кхоачаштьай, цул совгIа, тIеххьарча шин бетта 346 центнер дулх дехкад.

Мишта вIаштIехьдаьлар фабрика коллективна укх толамаш даха? Из хаттар дир аз цу предприяте директорага М. А. Корговгеи парторганизаце секретарага И. Э. Двотаевгеи.

— Тха болхлой тIеххьарча хана дикагIа хьожаш хилар, оалхазарашка, ерригача служебай къахьегама дисциплина дикка тоелар, — жоп дуьц директора.

— Цул совгIа, наха беча балха а дукхагIа лоархIам бу оаха — аьлла тIатехар секретара а.

М. А. Коргов фабрике балха вена шу даьнад. Фабрике тIеххьарча шера хинна хувцамаш цуи цIероца дувзадена да ала йиш я. Эггара хьалха хийцар укхаза оалхазараш леладерий къахьегама хьалаш. ЦIенхашта уйла йир оалхазараш дебадара. Цу гIулакха чIоагIъе езар материальни база. Хьалха хьаьха кIоригаш лелаеш ши цIа мара дацар, хIаьта деррига а белхаш кулгашца дора. Лоха яр къахьегама овсарле а. Кхаь сого 6—7 эзар кIориг мара лелаяцар. Уж кхабара планагIа оттабаьчул дукхагIа мах дIабодашие а, кIоригаш дукха йовра.

Болх товбара де делаш дукха дар. Эггара хьалха помещенешта реконструкци е яттар. КIоригаш лелаяра лаьрхIа йола оборудовани а чуоттаь клеткаш йир. Хьалха духхьал лаьттIа лелайора уж. Натареш а латташ йIайха йолча клеткашка дикагIа торо хилар уж хьалкхее. ХIанз 140 ди даллалца дIа-хьа ца хувшаеш, цхьан моттиге хьалкхею кIоригаш. Хоалуш детIаера оалхазараш леладерий къахьегама овсарле а. Кхаь сого, оператора новкъосталца, хIанз гIулакх ду 30—35 эзар кIорига, хIаьта кердача хьисапе болх бе бобаьча хана деиз йовраш 5—6 процент кIезигагIа а я. Цхьа центнер дулх тIаккхетийтара хIанз доакъар шоззе кIезигагIа доаду укхаза.

ХIара котама тIехьара фуаш дукхагIа гулдара йоагIаш йола хазори а йолаш эшшача бовраме доакъар хилайта деза. Цу гIулакха лаьрхIа тIакьожам оттебир фабрике. Доакъар складера хьаэшача, из котамашта дуаде кийчдеча бIарг локхаш хул бригадираш, халкъа тIахьожама членаш. Доакъара чкъаьрен даьтта, баьций витаминаш хьоар, Д-3 яха витаминаш, кхьйола микродобавкаш етт. Цул совгIа, хIанз оалхазарий рационе да баьцара доакъар а.

Хьалха фабрика доазол арахьа кох тIарча оалхазарашта доакъара лаьрхIа культураш дIайоаш хинача 300 гектара укх шера кхы а 220 гектар IотIаккхийтай. Уж да фабрика корпусашта юкъе йоархIаш а яьнна, пайда да эшаш даьда лаьттиш.

Коммунист А. Мазаев кертте латтача тракторно-кхаш леладеча бригадо люцерна, кенаца цхьана дIайийна горох, оалхазарашта доакъара лаьрхIа кхыйола культураш хьалкхеш хIанз. Дика ба хьувкъам а. Иштта, 100 гектар люцерна йийнача хIара гектара тIара 100 центнер буц чуэц. Дика хьувкъам кхебаьб 100 гектара тIа кенаца цхьана дIайийнача гороха а.

Гурахьа 80 гектара тIа дIадийна кIа чуэца кийчо еш я дIанза фабрике. Цигара чудена ялат а доакъара кийчдерга. Дика детIайоагIаш латт 50 гектара тIа ялате дIайийна хьакхIаш а.

Шин соакагIа болх беш даггара баьций витаминий хьоар кийчдеш боаця АВМ-0,4 яхача агретатий болхлой а. Уж шиъ я. Укх бетта хьалхарча 15 дийнахьа складе дIаоттадаьд 150 тонна витаминий доакъар. ХIанз деннен буск 8—10 тонн кийчдеш да из.

Доакъар кийчдеча хьинаре къахьегаш я къона коммунист Б. Магомадов керте латта комсомольско-кагирхой бригада. Из коллектив кIагIъеллай соахка итт класс хьнихача кагирхоех. Уж ба: комсомолкаш А. Курбанова, В. Хатуева, Р. Магомадова, А. Базаева, кхыбараш. IаЙ бригада пудрет яха удобрени кийчъеш хилар. Цар районерча а республикерча а кхаш леладерашта дIалхьийтар 152 тонн из мах бола удобрени.

Фабрике тIеххьарча хана товъал Iоаьий социалистически яхь вIаштIехьъяккхара опыт. Беча балха итогашка хIара дийнахьа хьож. Балха хьалхалаттарий сийна цIе байракх айю, арахец къахьегама листокаш — «Молнеш». Оалхазараш леладерий Дики хул бетта цкъа. Коллективо бетта баьча болха итог ю цу дийнахьа. Производстве хьалхалаттйраш массарна дIа а боезийташ морально а материально а белгалбоех. Тахан яхье хьалха латт коммуниста У. Дербишевайи лакхера образовани йолча специалиста В. Ельоевайи бригадаш.

Котамашта тIехьара массарел а дукхагIа фуаш гулдеш ба В. Остроушенко, З. Хамзатова, П. Талатова, З. Изабахиева, кхыбараш. Хоаставе мегаргволаш дика болх беш ва слесарь-оператор Х. Алдамов а.

«Ермоловский» яхача оалхазараш леладеча фабрика коллективо дош деннал, коа тIарча оалхазарий дулх доткара питилетка дилагIча шера план СССР керда Конституци тIайийца да хьатIакхоачаш фуаш дохкара план Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 62 шу дузаш кхачашъе.

Тахан фабрике деш дола балхаш зийча гуш да, оалхазараш леладерашa шоаш тIайийца декхараш толамца кхоачашдергдолга.

А. ШАМСУТДИНОВ.

Доазол дехьара

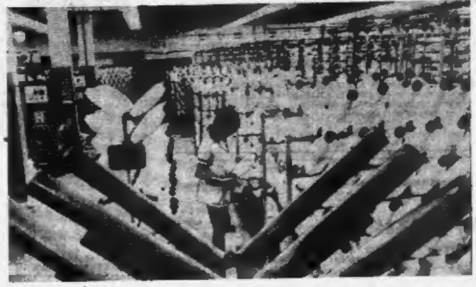

ГДР. Шварцерча (Гера яха округ) Вильгельм Пика цIерагIа комбинат, шига болх беш йола ши эзар сагI чулоацаш кхоллар а а — Германски Демократически Республики йоккхагIьярех химически хьоаса беш яр я. Шиъ продукци цо дIаухьйт промышленноста тайп-тайпарча доакъой заводашкеи фабрикашкеи. Доазол арахьара комбината партнер я цунах тарра йола Кинера советски предприяти. Предприятешта юкъе айхха гIулакхаш леладу.

СУРТА ТIА: Шварцерча комбината цехех цаI.

АПН—ТАСС сурт.

ДУНЕ—ЦХЬАН КIИРАГIА

ГЕРЗ ДIАДАККХАРГА БОДА НИКЪ

Укх деношка дерригача дунен терхам Венана, лаьттан тIа мел долча халкъашта боккха исторически лоархIам болча событешта тIаберзабаь ба. Дуйшар да КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежневи США президент Дж. Картера вIашагIкхетара хьакъехьа дош. Цу вIашагIкхетара чулоацам сенах латт аьлча, из латт йоккхагIьярех йолча, яхара низ болашагIа йолча шин державна низаш цхьана оарцагI а даьха вай дахача дунен тIара кхерамзле кхы а дикагIа хилийтара, дIа-юха леладер кхетадеш хилийтарен вIаши тешаш хиларен вай планета тIара атмосфера чIоагIъярах, советско-американски гIулакхаш дIахо детIадоалладара новкъостал дерах.

Тайп-тайпарча махкашкарча пачхьалхахенийи политически деятелашa, газеташ тIа, журналаш тIа яздеш болча, радион телевиденен гIоаьа къамаьлаш деча комментаторашеи обозревателашен хIанзехьа а Венски переговорий мерттера итог санна дуьц стратегически наступательни герза доазув оттадара шоллагIча этапе — ОСВ-2 хьакъехьа чIоагIдергдолча кулгаш яздергдолчу договор. Из документ лоархI ядерни герз Iоадента юхатохар дуьнна цIавкха ца хиначa тайпара баьккха бокха тIа санна. Лакхерча боарама машагIкхетара политически лоархIам иштта латт 1972 шера Советски Союзи Iла-шагIкхийттача Штаташеи шоай гIулакхаш машаре дахара принципегIа леладергда. Ядерни тIом ца хьайтара мел могар дергда аьнна шоаштa дIатIайийнача декхарий доалоашка из чакхдоакхаш хилараш.

ОСВ-2 хьакъехьарча договорах аьлча, из чIоагIдаьча цо адамашна цIавкха ца дайзача тайпара низ болча, доала хIама дохадаь хIинацен а дуьнха мах болаш а долча герзашта дукхала а дикала а даьхе доазув оттадара новкъостал дергда. Массех шу хьалха — дукхача лоархIаьнча моменташта 1985 шерага кхаччалца из Iоадара наьха тIа дукъале оттаерга. ОСВ-1 дIахо хьоши ОСВ-3 яхача дIатIакхоачаш долча цу договоро герз дIадаккхара лоаттабеча къовсаме деш дола гIулакхаш цаI шоллагIчоа тIехьа хулаьга Iалашду. ОСВ-3 яхача дIахо йодача хала бе беза болх — из герза керда тайпаш хьадела юхатохараш герз Iоадара доазув оттадартарен шина а оагIоно из кIезигдарген бода никъ лахара барт белга да.

Белгалдаьккха доагIа, Л. И. Брежневеи Дж. Картереи кулгаш яздайта оттадаь документ кийсовна оагIонашта цхьатарра кхерамзле хилийтарен принципагIа кийчдаьб хилар. Дунен тIа чоалхане гIа ярех йолча проблемага хьакъале компромисс йолаши реалистически цакъашен хьажарах хьахинна хIама да из, материализаци елга цхьатарра СССР-а санна США-на а гIойле йолаш да.

Герз дIадаккхара, машар чIоагIбара, кхохкам кIаьдбара оагIонгахьа бодача, шие цаI мара боацача бакъахьарча нийкъа лостама лоархIамегIа йола этап я Вена. Цу новкъа дIахо халхашкахьа дахар австрийски столице тIанийца решенеш оагIонаш кийса а шоай ханнахьа а кхоачашъярах тийша хургда. «СССР-а арахьарча политике — аьнад Л. И. Брежнева Инде премьер-министра М. Десаи сийна 11 июне шу оттадаьча хана къамаьл деш, — машар чIоагIбарал, нердача тIема кхерам желбарал, халкъашта тIалатта герза Iожъам кIезигбарал доккхагIа декхар дац.

ВАХАРА ХЬАЛХЕЛЛА ДОТТАГIАЛ

Советски Союза Индие дукхача тайпара дIа-юха леладеча гIулакхий горизонташ шерьеш кийча хилара дола тешал санна лоархI дунен халкъашта юкъерча прессо официальни доттагIлон визитагIа СССР-е венача хана Инде Премьер-Министра Морарджи Десаи кулгаш яздаь документаш. Белгалдоах, лакхерча боараме переговораш йолча хана дIа а юха а цхьана гIулакхаш леладерех дунен халкъашта юкъерча вахарен дукхаа лоархIаме проблемаш йийца хилар.

Хан-ханахьа вай шин мехка кулгалхошта юкъе хула вIашагIкхетараш советско-индийски пачхьалханашта юкъерча гIулакхий практикана чIоагIа юкъе даха дIаоттад. Цига деча гуччахьарча, дагардар дIа-юха дуьнаш пайдане долаш деча къамаьлаша экономикех политикех, торговлех спорти, Iилмех культурех чулоацаш шинна оагIорахьара цхьана гIулакхаша леладара йола керда стимул ду хIара вIашагIкхетар долча хана.

Советски Союзаца цхьана экономически гIулакхаш леладаро оввашн тIара хийцад дукхача мерттерча промышленни хьокхамашка дилача дунен тIа нерттердарах долча итт мехка чуйоагIаш йолча Инде индустриальни карта. Шинна мехко цхьана Инде хьалъяьй е хьалъеш латт 80 гарта йоккха объект, царех 50 совгIа арах хIинз болх беш я. Мехкадьтта индустрии энергетикен, юрта боахами металлургии, машиностроении фармацевтикан — иштта я гавнна а йиза йоаца экономика дикаьерча советско-индийски бувзамий сферай перечень.

Инде хьаеча электроэнергех 20 процент совгIа яр, 35 процент мехкадьтта продукташ, еза-йоккхача машиностроение ахаеел дукхагIа йоли изделеш — из да вай мехкаша цхьана экономически гIулакхаш леладарах хьахинна гуш дар. Советски Союза новкъосталца хьалъяьча заводий продукце Индега торо хулийт шиай традиционни экспортни товарашта (чай, кофе, текстиль, тхьамка, спецаш) цхьана дунен рынкашка Iаьрждача металлий пронат, чон, кабель, аккумуляторaш, трансформатораш, хирургически инструменташ лоаттае. Инде индустриализаци ярa лоархIаме хIама хургда. хIанз переговораш йолча хана кулгаш яздаьча соглашенега хьежжа кастта цхьана хьалъейоллергйола Висакхапатнамера металлургически завод.

Шаккхе оагIув машар чIоагIбе, нердача тIема кхерам лам дагIбе, герза Iожъам кIезигбе гIертара лаьрда тIа латта СССР-ен Индеи доттагIал дунен халкъашта юкъера боккха лоархIам болаш да. Цо къахьеx Инде хьинаре дакъа лоацача, дIа ца кхетара болашцара социалистически содружестве органически союзо чIоагIIуш хилара процесс. Вахаро ше хьакхелла, хана техка, тоадалара лахача дагIа тIа даьнна советско-индийски доттагIал тайп-тайпара социальни системаш йолча мехкашта юкъерча гIулакхий образец я.

НИКАРАГУА: ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪО ЛОАТТАВЕЧА КЪОВСАМА АЛА

Халкъа-мортмукъален къовсама ала мехьарбаьнннб Никарагуа. Никарагуа тайп-тайпарча мийигашка тIом беш йола партизански отрядаш вIашагIтеха йолча Сандино цIерагIча къам мукъадаккхара Фронта хьалхлеица диктатора Самоса къамаш гвардена дукьала толаме тIом беш ба повстанцаш. Центральни Америкерча, масала, Гватемалерчеи Сальвадорерчен диктаторий режимашe хьатела техника цар дукха тIех яле а карателашта чIоагIа зе хул. ХIанз моттигашка бахача нахах вIашагIъехкача тIемахой группаша хьал а лоацаш хьа а лийца бера дIа ца хецаш лоаттаю мехкара тIаьшитт гергта городаш нах баха моттиги.

Повстанцашта диктаторе тохьабараштан юкъерь тIом къаьстта чIоагIа михьар баьнйаб фактически ФНОС партизанаша блокада яьча мехка столице городе Манагуа. ФНОС вIашагIтехача командовани тIехьамагIа йоахевеннача режима чIоагIа хIама тохара городе тIехьтIехьагIа дукхагIа хьачухаш латт повстанций керда отрядаш. ТIом беш ба хIара цIа, хIара урам хьалкха гIертош, бетонированни «бункера» — Самоса резиденцеи «Интерконтиненталь» яхача отеля — режима министраши лакхагIа латта чиновникаши гуллуш йолча моттига юкъарчал доацаш юхе.

«Фигаро» яхача французски газета ладечох «Самоса диктатура агонизаци ю». США, белгалдоах цо, коргагIьяния а Никарагуа деррига халкъа гIаттаро ерригача Центральни Американерча политически хьала дика чIоагIа алиен' яр ахераш. Цудухьа Вашингтоно шийна мотар ду Никарагуарча ше оттенаьчул режима хIалхарьнига гIертар. Из гIулакх баьнан долаш къайлагIарча миссегIа Латински Америка мехкашка вахийтав США госдепартамента разведкан тохкамийн бюро директор У. Бaудлер. Кепайоазон хоамаша яхачох, цо къамаьлаш дергда «цхьана де лерхIараш кийчдара» регионa мехкий правительствай кулгалхошца, кхыча дешашца аьлча, Никарагуа гIетта дерригача халкъа восстани IотоIаара блок вIашагIйоллара.

Бакъда, ФНОС заьялоне тIа яхачох никарагуанцаш кийча ба боккъонца котало йиххалца тIом бе.

Ю. РОМАНЦЕВ,
С. БУЛАНЦЕВ,
В. ГЛОВА.
(ТАСС).

АПН корреспондентаща хоамаш ду

ЛИВАНА КЪУЛБЕХЬЕН ДАЬГЪА ТIАРА РЕПОРТАЖ

Къулбливански город Тир. ХIанз укх сахьата укхаза сатийна я, амма селхан дийнахьа а бус а города израильски авиаце бомбаш чуйийттар, даьттан тIара а форда кемаш тIара а йоккхий топаш йийттар. Снарядаша доходаьд нах чубаха цIенош, порта районера кофейни, тикаш, аптека. Оаха, советски журналистий группо, къамаьлаш дича Тира бахархошца дуьц, Iурра майор Хаддад керте а волаш болча аьттехьарча христиански сепаратистaша «паргIата республика Ливан» я аьнна кхайкхаьча территори тIара чуйийттар города йоккхий топаш.

Цигара хьаахийтача израильски снарядаша дохадир Тирера массехк нах чубаха цIа, уж чухерцаш кIалвихьа вийра виъ сагI. Официальни хоамашка диллача, апрель юхебахача хана, Израила ший Къулбехьен Ливана дукхьалара агрессивни акцеш юхайолайича дена, 50 гаргга ливанецаш 30 палестинецаш вийнав. Израильски налеташ дукхагIа IатIъяреш бешна бола маьрша нах ба.

ДIахо долх тхо къулбехьенгахьа, Рашидия яхача палестински лагере. Из бIарча город я. Укхаза я больница, школа, тикаш. Лагерь хьахинна 1948 шера, израильски Iаьдалаша махкара бола палестински дезалаш шоай моттигашкара лелхабаьча хана. Бахарах бехкарашта корта кIалхьокха моттиг корайир Къулбехьен Ливане. ХIанз лагерь дукха хIама ца эшшаш йоассеннай, массанахьа а гуш да чухийрца, даьга, дохадаь гIийсаш.

Лагера йистте я палестински тIема пост. ВIухой лагерь лорaеш ба, цар форда йистош зув. Оаха къамаьл ду подразделене командираца Абу Каидаца.

— Садатаца сепаратни сделка яьчул тIехьагIа, — йоах цо, — Израилен США-ен палестински дукхьален болам хIама тоха лаьрхIад. Палестински проблема кийса къоастаяра, тха дай а тхо а даькха лаьтта тхона юкадалара меттел, тхо хIалакдаь дIадаха лаьрхIад цар.

Хоаш долча тайпара, — дIахо дувц Абу Каида, — Ливана къулбехьарча дакъа тIа ПДС отрядашта дукхьаларча къовсама хьалъча «паргIата республика Ливан» оалаш йолчох пайда эц цар. Аьттехьарча сепаратистaша гIо а деш, ливански территорена оккупаци еш йоалл Израиль. Амма израильски планаш хIалак хила езаш я. ДукхачА шерашка лоаттабеча къовсаме Палестински дукхьален болам чIоагIбеннаб, тIема а политически а опыт Iоаьаьй, дунен халкъа тIанийцаб.

Тха низ латт тхо котдаланна дергдоацаш хиларах, ерригача прогрессивни адамашена хьаллацарах, эггара хьалха Советски Союзо а лоацаш. Советски халкъо фашистски агрессена дукьала лоаттабаь турпала къовсам ба тхона тхоай даькхе мукъаяккхара лоаттабеча къовсаме къонахчален денлел хьокхам. Палестински дукхьален болама мутIараштa юкъе дукха кагирхой ба, — йоах Абу Каида, — цар дIахо хьу шоай даьшен дайдаьшен дIаболабаь Палестина мукъаяккхара тIехьара къовсам. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема шерашна шун кагирхошта карагIдийначa турпала гIулакхий кIийлен тIа кхетам лу оаха тхоай къоначча бIухошта.

Оаха дах тхоашта къовсама тIемахой боезийтар. Абу Iали, 17 шу даьнна ва, вийна Рашадия яхача лагере. Цунца цхьана ха деш ва 15 шу даьнна цун воша Абу-Дервиш. Абу ТIахIир, 17 шу даьнна ва. Сирера вена къовсамга гIолларча шиЙ новкъостшта гIо де. Кагирхой цIнхаро хьежаш, шоай ханара нах ца хулча тайпара каралаьцача гIулакхах бола бехктохкам кхетабеш ба, чIоагIа йоахи цар бе автоматаш. Советски кагирхошкара моаршал лу оаха царга, цар доккхий толамаш дахар лоаш уж хилар дIаза оалаш. Хоалуш да кагий нах тхоца ихы а къамаьл де, шоай гIулакхех лаьрхIа дувца, вай мехкарча кагирча наьхен мехкарий вайярах дукхагIа ха безам болаш хилар. Амма къамаьлаш де хала ц, дага а доацаш гучайала йиш йолаш ма хоастагIа, цудухьа гIулакх теса дIададе йиш яц.

Дикка ха яха ха яр тхо Рашадия яхача лагерера Тире гIолла Бейруте юхадоллаш. Радио хоамах новкъа долхаш хов тхона тахан израильски авиаце Набатия яхача районе бомбаш чуйийтта хулар. Ливана дукхьалара Израила агресси латташ я.

В. ШЕВЧЕНКО,
АПН корр.

Бейрут-Тир.

Социалистически интеграци Iелаш я

«БЕЛАРУСЬ» КОМФОРТАБЕЛЬНЕГIА ХУЛАШ ЛАТТ

Дикь шу совгIа хьалха Болгаре, Венгре, ГДР, Куба, Польша, Советски Союза, Чехословаке, Югославе вихьалаша Минска кулгаш яздир бе-бе лаьттал долча зонашка балхаш дара тракторий керда тайпаш хьадарах йолча соглашенена. Цо чулоацц йIаьххача хана (1975 — 1985 шерашта) йола юртбоахама машиний конструкцеш цхьана уттаяра программа.

МалагIча лостамегIа леладу тахан цхьана ду цу хьакъехьара балхаш?

— Машиний тайп-тайпара модификацеш уттаеш, — йоах В. И. Ленина цIерагIча Мински тракторни завода хьалхие лелаета конструктора Эдуард Янчевске, — лардe лаьцай «Беларусь» трактора конструкци. Цу машина технически соилмаш массанена а йовзаш я: цо беча балхага дIадодар кIезигагIа да, дукха гIулакхаш де дезаш яц, чIоагIа низ болаш яйга я. МТЗ-80 яхача трактора, масала, Небраска штатерча (США) институтски полигоне чоалхане экзамен а лаьцай сийлен «ЦIеча дийнкка тIа» а йихьай, из дуйен тракторостроене дIадехарашка хьежжа хилир хьа я хьокхаш.

СЭВ членаш долча мехкашта лаьрхIача тракторий модификацешна практически кхашкарча белхий ерригa комплекс IалашIъергья: кIанаш дIаюалга, лаьтта ахар, культиваци яр. Царех пайда эца йиш я хьу кийчъечен гаьнаш дIайогIачен, ков чудача, бешамашкара лаьтташ тоадеза. Теркалдиьд малагIча моттигашка цар «къахьегаргда» а. Болгаре, Венгре, Румыне кописаш леладераштa, масала, 20 градусага кхоачаш хьеккача лоамий босешка хьештдола операци ел йола лаьрхIа трактор еза. Кийчъе лаьрхIа я лоархIамеча технически культурашна — гидуаргашца, боамбеца, свеклаца — балхаш дергдола модификацеш.

Координационни центро чIоагIйаьб базови йиь моделa бола исполнителаш. Царех кхоъ кийчъелга Мински завода КБ керттерча конструкторашта. Болгаро, Венгре, ГДР, Польша, Югославе проектировщикаша хургйолча машиний къаьст-къаьста узлаши механизмаши оттаеча дакъа лоац. Болгарски югославски инженераша кийчъю механически гидромеханически трансмиссе узлаш, болгарски чехословацки цар — передачай бортови коробка, Венгре специалисташа — действие сигнал прицепага Iоалуш йола тормозной кран. Ловцца аьлча, хIара дакъа лоацачо дIатIанийнад шиЙ специализацеи опытагеи хьежжа йола оатхалаши узлаши кийчъелга.

Къахьегам цу тайпара бекъаро торо хулийт дукхха ха кхое. Польски инженераша конструкци а оттаь «УРСУС» яхача промышленни объединене хьа а ва, белорусски проектировщикашта дIаьхьийтай МТЗ-142 классе модель йола лоархIаме оатхалаш: сцепление муфта, передачай коробка, кона управлене система. Из бехьан долаш технически задачатара хьалхара опытни образецаш хьаярга кхаччалца бола иикъ цхьа шу а дайлехьа бах баьлар.

Трактор МТЗ-142 дIатIахьежача 15 низ бола йоккха хIама я аргдолаш яц, цул дозал йиъ тоннага мара кхачац. Из чIоагIа лоархIаме да, хIана аьлча конструкци еза хилча лаьтта дохаду, вочa тайпара Iадиъ хьувкъам.

Дукха ха йоацаш Мински тракторни завода полигоне чакхъяьлар перспективни модела йолча принципиально кердача кабина испытанеш. Из йиза герметизаци яь я: дом а гIум а чуаргъяц цуна. Цунца цхьана де мел дезар даьд механизатора Кубе. ЙайхачА а тIаьдача а климата хьалашка а, е СССР — мелла шийла йолча а, цхьаькха а хIама новкъа ца хилийтара. Микроклимат хьаю Чехословаке лоаттаеча фреонов кондиционерашa. Цар болх бу массанена а йовзаш йолча бытовой холодильникий хьисапе, духхьал йIоахал чулувцаш лаьрххIа инертни газ я укхаза.

Цул совгIа, керда кабина хьалхагIа МТЗ-80 трактор тIа лаьттачул дикка йоккхагIа я боарамга дилача. Цун боарам 3 кубически метрага кхоачабаьб, гуш йола майда шозза совъаьккхай, цо торо хулийт, вIалла къахьега а ца дезаш, ерригача тIехьайийзача а тIехьаэхкача а нечалий «гIулакхаш» зе. Кердача тайпара оттаьй кабина лакхерча даьккъа конструкци. Кузова «тхов» хьалъайбе йиш я, механизатор кхерамах лорaву легковой автомобилий водителий яраш санна йолча дIавеккхача пасаша. Кердача кабина конструкци оттаеш, из хьаьрaша чIоагIа теркальвай легковой машин. Тата массанена йовзача «Волга» чуйчуч боараме хургда — 85 децибел; комфорт совйоаккхаргья чутехача искусственни цIенкаша, чуьвгIара аттача кресло.

Иштта, «Беларусь» комфортабельнегIа хул. Тахан из я дунен тракторостроене дикагIа йолча образеций мугIарашка.

Лариса КАЛУЖЕНИНА.
(АПН).

Нохчийн — Нохч-ГІалгІайчен йоазонхой VIII съезд

Сийлахь-боккхача Октябро кхоьллина а цун сийрдача масала зІенарама йоахал телеш а шораш хьаьннача хьакхарча деношка дена дегІаизад нохчий а гІалгІай а кхачам советски литературан. Берригга советски йоазонхой санна, Нохч-ГІалгІайчен литераторша а массаза а кхиннеб парте тІулакха тешаме, шоай талант а профессиональни говзал а цІр дІатийннай вай сийлахьча замано кхоьгамхой вахаре ях башха-дика эрганоеш художественни хьисапе хьакьоккара, парте хьалхашка уттаду дешараш кхоччанаре накха дегаш уйнуттаду произведенеш хьеколлара.

Республика йоазонхой VII-ей VIII-ей съездашта юкъарденча пхе шерах нохчий а гІалгІай а литератураш дІахьегІа дьад проза, поэзи драматургие хьахоннача кердача произведенеш. Йоазонхой кердача произведеней, теркаме юкъмоттиге летт гІойкьарна ваьро, вай замне хьалхашка уттаду поэрзІеме декхараш, уж къаргагІа а кІоаргагІа а ӡа а дешаза а боьннаб вай заманхочун вахар, дагардараш цо перзІараш.

Нохчийн республика йоазонхой нохчка кхетаче я. Уж кІеддегІклетаргба дахчун мах ба а дика шоай де дерар дикагІа кІаштІезьдаюхаре уйла а а. Шеко яц, съезде хургдолча хоадам болаш принципиальнии долча къамьло вай литератураш керда лелаевеш кхарте доакхача накьа тІа дІахьалтІашка декаре гІо дергдарах. Бол баркате хилба шун, нохчашкий!..

Локе оаха кепатох гІалгІай поэтий кердача стихашта.

Нохч-ГІалгІайчен халкьа поэт,

ЯНДИЕВ Джамалдин.

Замана кизга чу хьежаш...

ТаьгІена тІехьа на талгІе
сенна,
Денна тІехье ди долаш хе
дІайода.
Замана дийна теш се хинна
Дегайца доийхал деш со е
вода.

Цкъзам ся Замана къьаге
меага
Гуйран дож этте баьдлуш
ценнадале а,
Цхьайолча хана дуиза,
кІоэнга
Ден тІа баьа отташ
ценнабале а,

Замано тешаме воІ сийк
карзІарек
Аз сай вахарех диала
доикхал ду,
Хозал, денал летта
йоазийтарех
Аз сийдолча Даьхен
бокхза хам бу.

БІарг отталаш со цуча
хьежарех
Дерриге дайна, дийна со
варгеаш,
Мотт башбаша со дуеца
гІертарех

Дерриге дийна, дийна а
варгеаш,
Сона дилла дийзад,
Сона массаза лийнаб
Замана кизга чу сага сурат
ЦІенха мІерча цо оттинга,
Лахттаре вахаре бериск
Ицтта берхазе цуча
деттинга.

ТаьгІена тІехьа на талгІе
сенна,
Денна тІехьа ди узаш хе
дІайода.
Замана дийна теш со хинна
Дегаца доиахал деш со е
вода.

ОСМИЕВ Хьамзат.

ГІалме талгІеш

Палмегахьа Іочухьежаш
Шуьо тІа этте летпар со.

Ковчьеннача дын-говро мо,
Яь тувсаш, чуна сусаш,
ТІехьайнсар кхераш сенна.
ГІалме талгІеш удаш гу.
Сиза уд уж. ТІекха сона
Ицтте сице уда талгІеш
ДІаухаче сей шераште
ЧІоагІа тара хетану.

ГІалме таьгІеш цкъа
тІехьайнхаро.

Цкъа цкъ бІарга
къайлахьнар,
Мелла дукха хьо зьене а,
ЦІенкха юкеенга гац.
Ицтта я-кх сага хе а:
Вахарцаре дІадахана ди,
Мелла чІоагІа сег хьога а,
ЦІенкха юкадоагІеш дац.

Цу талгІешна хьенаш латташ
Хартте дегадезар сона
Массанешка ер дош ала,
ХІаранена хьенар де:
«Гой, ер дахд аз тезан»,
эмна.

Мехка наза тоам хургболаш
ДІаьовзе цкъа зІене ца деш
Цхьанна хьай ди доа на де!

* * *

КХАЬКА ХУЛА ХЬАЖИІАШ, КІА...

Сег лаьттана везаш сенна,
ХІара сага дезе кхолаад
Хьацар доаташ
Ше къекьега лаьтта—къа.
Сона кеташ, лаьттан, накха
Шоайла болче цу буезамаш
ТІадоал, хьахул
Кхешна хуле хьажиІеш, кІа...

ЧАЙНИЕВ Саид

Ч И Л И

Тийша бола!
Ва, кхинабац хьо
Хьайца доацаш,
Докьаж доацаш,
Харцо йоацаш эхинабац,
Цудукь хургда: бисабац хьо
Хьа ца лоацаш,
Лак ца лоацаш,
Бехкам боацаш бисабац.
Шин можк божар, — хьиша
хьена, —
Оллаш кхинае гехах хьал,
Е, кхертІой тІадеттаж нахе,
Ютош хинной йоахар кІал.
Питам, оакхал лепадерий,
Довтеш хинеад метташ хьо,
ХІаьта нахе сий доадерий—

Сардам хиннеб торза лаьа.
Къу пешцена, текке дег,
ДІадоийтеш хинеад хуьг.
Чили, Чили, къона Чили,
Денел долче хелакъа Чили,
Фу тейнара бехкам, елан,
Оалбеза хунтоІ Хьона
Кач а делла оалан, бале,
Йоза гІерт хьа мехна къомеан.
Хьа мекерий, къонгий
тхьамеш
ЗІенерашца дехке гІерт.
Хьа хьамаре дебе кенаш,
Дег чу къулош сенна хет.
Чили, сона хьа бІаргешкао,—
Бодон юкъер хьаж уж
хьа.—

Чили, сона хьа нилошнар, —
Набахташкер хоз уж хьа. —
Гу хьа бехкаме на кІийпе.
Лоацаргда моастагІий лак.
Малх ше сенна кургее
сийлоль
Хьо мавере хІера сег.
Доакхаргда Іа мукъа са.
Со теш: йоагІаргья на хе!

* * *

Седиллаца аде дий сеІ —
Лийго гІенаш доерхаду...
Тайе ше чур Іаьрка бийса
Тела лене лорео.

* * *

Негаш сенна, топ, хьо хьача,
Цхьенне вахар хед.
Цудукь хургда: цу хьа ди чу
Даим шелал летт.

ПЛИЕВ Мохьмад-Саид

МА ХОЗА ДА-КХ ХЬО, ВАХАР

Лестедаш сердалон дІоагІа,
Малх поамех къамбеьна
боагІа.
Іалам да, синош де делаш,
Ниійсонца цо йІоавал телаш.
Ма хоза да-кх хьо, вахар.

Шортача цу мило хьестеш,
КІн-кенай аре а лестеш.
Массарна зоене оаз екиш,
Чкьорд а летт сигал йиш
лекхаш.
Ма хоза да-кх хьо, вахар.

ДІаьяние мал къайле доркиш,

Гульенний лоаь тІа кІай
моркаш.
Сай боагІа назак ца кхераш,
Из гушшехь хьалхьяц уж
эраш.
Ма хоза да-кх хьо, вахар.

КъонагІчо къоача
хьалдувцаш,
Нинь беш ва нинь, хабар
дувцаш.
Шин сигал шиий сиве йита,
Йоі а летт царна нинь бита.
Ма хоза да-кх хьо, вахар.

Кхелах кхал безамо хетта,
Шин са летт ни-биете этта.

Эс доде бердак цо угІаш,
Шин телгІеш шершош
ледугІаш,
Ма хоза да-кх хьо, вахар.

ЙоІа дог деллаш мо хийла,
Шин хоаний шерра хьайийлла,
Вийна сег йоагІаш гІозаулаш,
Шен де зуьаз хьвшиЙ
чукхуулаш.
Ма хоза да-кх хьо, вахар.

ХІараме нов ирез лекхаш,
Белхаш да гонахьа кхехаш.
Ца кхераш цхьенна а кІамах,
Со а летт воаккхийнаш
замах.
Ма хоза да-кх хьо, вахар!

ГАГИЕВ Гирихан

М А Д И К А Т О В...

Ма дика тов
Са чІаьна поамашка
Кениц Іежаргіа сердало...
ГалоІам хул сона цунца,
Цунца са а сакъердолу.

Ма дика тов
Со чІаьна поамашка
Кхай тІера цІадоагІа шерп...
Цар кІеьддения,
Хьакъаьна бІаргаш
Нийсса са дег чу хьеж...

Ма дика тов
Са наьна поамашка
Моаз гулда гІетта ноккхар
моаз...
«Ненъ деьхьана хилба
хьаа, — аьле.
Аз цунна поаца бериг хьаза.

Ма дика тов
Са наьна поамашка
Нускалца вода сивенна
бахри...

Бетган муй дІамол аз цар
хьамарэ,
Цар белам тІа кхосс
сигалан дьажи.

Шоадаш ма дика тов
Са наьна поамашка,
Уж хьожаш да
Нах хьатІабарга...
Ма дукха хІама тов
Са наьна поамашка...
Са дуне,
Со той-хьогІ царца?

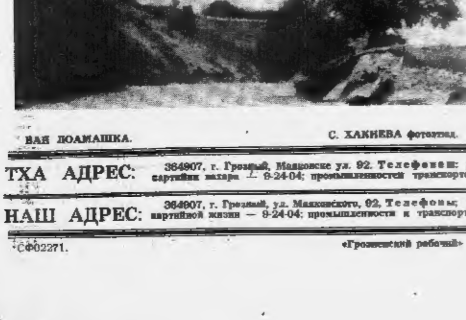

ВАЙ ЛОАМАШКА.

С. ХАКИЕВА фотозтюд.

ТЕАТР

«Малиновке сaг йоалаяр»

Полесье ада моттиг вайна дукхахчарна йовз. ЗІамига долча хана деха вайна из йовзийтар ва сийлахь-воккха эрсий йоазонхо А. Куприн. ХІана цу моттигера вайцига хьоашалгІа денад Октябра 50 шу дизара цІерагІа Житомирски областной украински музыкально-драматически театр.

Нохч-ГІалгІайчен театр дезарашта гойта аьнна Іалахмате сакъердаме дукха спектаклаш чуйоагІа шерра репертуар еннай вайцига хьахьаша. Цу репертуара юкъе а вай мехка цІи хеза музыкальни комедеш а оперетташ а: Л. Юхвида «Малиновке сaг йоалаяр», В. Сычевски «Сийнача лоамашкара тІарбаш», Ю. Мокриева «Тюльпаний наччалхьа», Н. Стотгарта, Р. Фримля «Роз-Мари», С. Джамала «Іаьрна розаш», М. Старицке «Шин пхьагала тІехьен» «Маера бийсен», В. Ильина, В. Лукашова «Миша юхавоала вериар мар». Берашта лаьрхІа кийчаь А. Хайтен Л. Левенбунен «Мульти-Пульти».

Грознера а юрташкара а зрителаш боккхача сакъердамца хьожаш ба театра спектаклашка.

СУРТА ТІА: «Малиновке сaг йоалаяр» яхача спектакла сцена.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Цар шоллагІа дола цІа

Сийнар йоккхача тоший таташ. Машаре вахар дилла йолаелар Грозный. Вакъда, хьалхе санна хІанз а эвакуационни госпитале Іоамалца лира къовсам лоаттабеш бар лораш. Цул тІехьагІа 1945 шера декабрь бетта укхаза хьалтехар «Дай-мехка тІема заІапхой госпиталь» яха вывеска.

Шоай могашал тоая укхаза хьаух лоалаха адача Дагестане, Черсий-Балкхарой, Къилбаседа-ХІирий республикашкара тІема заІапхой. Цар йовкхо а ю укхаза лорашта Муталибова Раиса Зайнидиновнас, Арзуманин Кнарик Авиковнас, Лебедева Татьяна Николаевнас, Пащенко Борис Михайловича, Мановин Мкртыч Кирякосовича, кхычар.

ЗаІапхой культурни хьашташ кхоачашдеш клуб я госпитале. Укхаза кийо хьокх, тайп-тайпара концерташ уттаду. Массайолча отделенешка телевизораш, радио я. Газеташ, журналаш, книжкаш деша библиотека я.

Боккъалдар аьлча, керттера бараш нах ба. Лораш, медицински йижарий, санитаркаш. Шоашта хьалхашка латтача деккхарашта тешаме болаш, шоай дега йІовхал хиннача фронтовикашта дІалуш хьабоагІа уж.

Царех дукхагІа бараш шоаш а ба фронтовикаш хинна. Укхаза хьалтеха йоалл «Даьхе лораеш латташ хиннаб уж» яха стенд. Цу тІа доахи салтий форма тІехьалча лорий сурташ. Сурташ тІа кІал латт лоаца дешаш: «Абазова Ананда Григорьевна. Полевой госпиталь 733 йоккхагІа йола лейтенант». «Новапева Таисия Александровна. Медицински служба лейтенант». «Перестенко Максим Иванович. Медицински службай подполковник», «Крылова Мария Гавриловна. Фронтовой сестра,» кхы а дукха да уж сурташ.

Дукха да Даьхено царна тийнна тІема а къахьегама а совгІаташ. Цхьан хана фронтовикаш хинна уж, хІанз къона лораш Іомабеш, царна шоай говзал, шоай опыт дІалуш боалх.

Госпитале да массанахьа а хулаш долча «Хьаштдарий книжка» яхача книжкай дукха томаш. Цар тІа деша йиш я тІемахой дег чура доагІа дІайха дешаш. Дукха ба уж дешаш яздаь тІемахой. Дешаргда вай царех цхьаьш. «Дукха ха дІаяхай тІом чаккхбьинаб аьнна дерригача дунен тІарча радиостанцешка кхайкхийна. Юхаметтаоттаьй йохаьй хинна городаш, юрташ. Окопаштех траншейтех буц тІаьйннай. Бакъда, фронтовикашта хІанз а тІехьа гІана хьа гу йоккхача тоший деллача бомбай таташ. Цхьа бакъда, тхона цІаккха а бицлургбац шоай са ца кходеш тІема арешкара тхо арадоахаш, тха човнаш ерзеш лийна лораш, медицински йижарий. ХІана деррига а дІадаьннад. Укх машара денношка а лораша дикка леладу шоай эзди гІулакхаш. Баркал шоаш, тха хьамсара нах, оаш тха беш болча тергамах. Йоакхоних, цІена а дика а шоай декхар кхоачашдеш шо хиларах!».

Боккхача дега безамца деш ер дешаш а: «Баркал хилда, хьамсара лор, хьа доночахулгашта, хьа цІенача дега. Хьа хозача дешаша дог теладаь дика чакхъйьлар са операци. ЧІоагІбир са вахарцара безам. Вахар-лелар ираз долаш хилда хьа, могаш-маьршо хилва хьо!».

Сега дог гІоздаьккха уж тайпа дешаш шийга алийтачуш вахар ираз долаш да.

С. ВОЕВОДИНА.

Оаха яздаьчун лeрагІа

Укх шера 22 мае «Сердало» газета тІа кепа а теха яраьлар «Дукхачарна вас ю гІулакхаш» яха критически корреспонденци. Цу тІа дувцар «Красный молот» завода болхлой столове къаракъа чхьагІори мелаш дукха нах хулаш хиларах, цу гІулакха раьза боаца зале болх беча нахa корта бозабу малар чухинна шушаш хьагул а еш, дІаккхьаш хиларах. Цул совгІа, корреспонденце тІа белгалдаьккха дар корта бохабу малараш мелачар гІаьлепаш а укхаза зале кІур белга, гІаьлен юхкаш Іаккхьаш столове бІеха хулга.

Из корреспонденци редакце дІаяхийтар Нохч-ГІалгІай Министрий Совстерча юкъарча кхачан управлене. «Дукхачарна вас ю гІулакхаш» яхача критически корреспонденце тІа дувцаш дар бакъ хиннад, из дийцад № 40 йолча столове болхлой юкъарча собрание яхаш хоамбу редакцега управлене начальника М. С. Торшхоева.

Корта бохабу малараш ца мелийтара, алкоголизма духьала лоаттабу къовсам чІоагІбара столове зале хьожаш хургба бехктокхаме дежурнеш. Кхетама болх баьб столоверча буфетчикашца. Цул совгІа, столовей тресто дийхад «Красный молот» заводе кулгалхошкара сайрийна цига дружинникаш хьежабар.

ХІаьта № 40 йолча столове директора нов. С. Я. Погорова предупреждени яьй аз керте латтача предприятешка тІахьожам лоаттабе безаш хиларах.

Управлененa чуйоагІача предприятешка корта бохабу малараш ца мелийтара, алкоголизма духьала лоаттабу къовсам чІоагІбара управлене болхлоша тематически рейдаш ергья.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

19 ИЮНЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Хоа».
8.40 — «Губбранара гимнастика».
9.15 — «Оаккхарий хьалхехьа бераш». Ленинградера передача.
9.45 — «Са дальних полах цветы».
10.00 — «Харцхаре» яха телевизионни художественни фильм. Пхоалгаьча — кердараш.
11.30 — Кердадараш.
14.30 — Документальни фильмай программа.
15.10 — Концерт.
16.30 — «Пятилетка. ГІоноаш еха».
16.50 — Берашта дола фильм. «Дошлой» яха телевизионни художественни фильм. Хьалхара гІора.
17.55 — «Хьалхара хьа адрес» яха телевизионни документальни фильм.
18.15 — «Котлас».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Орленок» яхача телестуде цхьаьна СССР педагогически Іилмай Академе членакор-корреспондентана Делециева кІантаІхьар.
20.00 — Рахманинова а Шостаковича а сиришчи произведенеш.
20.10 — «Сийлахь-боккхача Даймехка» яха киноповесть. «Украина музыканташ» яха 13-гІа фильм.
21.00 — «Хоа».
21.35 — Баскетболах дола Европа чемпионат. Малахь. Италера передача. Перерывах «Тахан дунен тІа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

18.00 — «Нохч-ГІалгІайчу гІалаш». Информационни программа (эрсий а гІалгІай а меттала).
18.30 — Документальни фильм.
18.50 — «Замапхо» (гІалгІай меттала).
19.00 — Киножурнал.
19.10 — «Дунен хьалхашта юкъера обзорени» (нохчий меттала).
19.35 — Спортивни передача.
20.15 — «Музыкальни киоск».
20.45 — «Ромен Роллан — великие гуманист».
21.40 — «Молодчик из Мазельгов» яха художественни фильм.

20-гІа ИЮНЬ.

8.00 — «Хоа».
8.40 — Губбранара гимнастика.
9.05 — «Кинопухьчьира клуб».
10.05 — Скрябин. «Соната-фантазия».
10.30 — «Сийлахь — боккхача Дай-мехка» яха киноповесть. «Украина музыканташ» яха 13-гІа фильм. Йистедаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Са бух дола лаьттацар» яха телевизионни документальни фильм.
15.55 — ДІалоех РСФСР заслуженни артиста Данилова (бальлайка).
16.15 — «Доаза а доаза, хо а хо».
17.00 — «Эрсий хьаьнаь».
17.30 — «Кагароай адресаш».
18.30 — «Самукъане моташ».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Пионеллера білайтен» яхача телевизионни документальни фильм премьера. Автор — А. Каверзнев.
19.55 — Дунен хальхашта юкъера бера Шерига. «Шоз а Шер а» яха телевизионни художественни фильм.
21.00 — «Хоа».
21.35 — Латвийски ССР оаппера балетан Паналхьаланеи Академически театра 60 шу. Рипера передача. Йистехьела — «Тахан дунен тІа» яха информационни выпуск.

II-гІа ПРОГРАММА

18.00 — Дешархошта дола фильм.
18.30 — «Нохч - ГІалгІайчу гІалаш». Информационни программа (эрсий а нохчий а меттала).
18.00 — «Премьера» дІахьехьачу тІехьагІа кхимаьа». «ТІехьара «тар» яха фильм.
19.15 — Документальни фильм.
19.35 — «Старт».
20.00 — «Бийса дахьхьаа кийла шуп, Бирам!».
20.15 — Баскетболах дола Европа чемпионат. Малахь. Италера передача.
21.00 — ДІалоех РСФСР заслуженни артиста Ингушска хьалхадо делеев вокаллевестеллий ансамбль. Ленинградера передача.
21.40 — «Са дика да» яха телевизионни художественни фильм.

РАДИО

19 ИЮНЬ

6.40 — «Юртара Іуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Эффективность болеш вахаологически бола дІабехьара тІехьа. «Коммунистаьта бакьахьа хеть» (эрсий меттала).
8.15 — Передачай программа (эрсийн, гІалгІай меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — Хахьара хьараш (гІалгІай меттала).
9.15 — «75-ча шера илкт чуза холаденнад». Репортаж (нохчий меттала).
9.30 — «Къона замано» яха радиовыпуск (гІалгІай меттала).
10.00 — Передачай программин хаоттамах лаьцна (эрсий меттала).
10.01 — «Къонача городе бола гІа» (нохчий меттала).
10.15 — ХІара бола дешна — дикадла Зийн. «Керттера накъа». «Медиструмент» яхача Гудермесски заводера передача (нохчий меттала).
10.30 — Клай тІарча къахьегамхошта дола концерт (нохчий меттала).
19.00 — Керла хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

20-гІа ИЮНЬ.

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.25 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — «Са республика» яхача налей концерт (нохчий меттала).
8.15 — Передачай программа (эрсийн, нохчий меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — «Дешаркой гоазалашка дІа-шха нийсбар». Беседа (эрсий меттала).
8.50 — «Автоспецоборудование» яхача завода тоьара Саламогга вола чумальни радиоочеркаш (нохчий меттала).
9.13 — «Дунен халхашта юкъера обзорени» (гІалгІай меттала).
9.30 — «Цхьог1о болча дезале» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
9.50 — Ашаран (эрсий меттала).
10.00 — Передачай программин хаоттамах бола хоами (эрсий меттала).
16.01 — ХІарий ашарий концерт (эрсий меттала).
16.30 — Іалмашна телевидени кердадараш (эрсий меттала).
16.45 — «Политико-хозяйн бола толаме дІабахьара тІехьа». Беседа (нохчий меттала).
18.00 — Керла хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

ДЕША БАХА ЛОВЧАР ТЕРКАМГА!

Грозненски мехкдаьтта техникуме 1979—1980 дешара шера дийнахьарча отделенешка деша

ДЕШАРХОЙ ДІАЧУЭЦЕЛГА ДІАХХАНКАДУ

Укх специальностех:

1. Пайдане оахкалаш лохаш ю геофизически методаши пайдане оахкалаш долча моттигашка тохкамаш дар.
2. Мехкдаьттан газовни скважинашта эксплуатаци яр.
3. Мехкдаьттан газовни скважинашта бурув тохар.
4. ЦІераш юкьара духьалара техникех кхераменех.
5. Мехкдаьтта промыслови хими.

ДЕШАРА ХАНАШ

8 класс хьакхарий — 3 шу 6 бутти.

10 класс хьакхарий—3 шу.

Техникуме деша боагІарашкара заявлени эцаш:

1 июне дена 31 июле кхаччалца;

Деша дІачуэцаш дІалуш йола экзаменаш хургья: 1 августа дена 20 августа кхаччалца:

Деша боагІараша дІалла еза экзаменаш:

8 класс чакхъяьккхараши:

1) Математика (устно).

2) эрсий мотт (диктант).

10 класс чакхъяьккхарачи:

1) Математика (устно);

2) Литературен эрсий мотти (сочинени).

Оценкаш «4», «5» йолаш 8—10 классаш чакхъяьккхараш экзаменаш йоацаш дІачуэц «Мехкдаьттан газовни скважинашта буруув тохар», «Мехкдаьттан газовни скважинашта эксплуатаци яр» яхача специальностех техникуме деша.

Заявленеца хила деза документаш:

Йиза юкъера йоаца е юкъера школа йистейоккхара тешал е аттестат (подленник).

Медицински справка (форма № 286) (справко бланкаш техникумера дІаэца йиш я).

Прививкай анализий результатий хьахьехьара справка.

5 фотокарточка (керта тІа хІама а йоацаш дахккха, 3х4 размер йолаш).

Ваь ха тІайола тешал е паспорти военни билета (техникуме хьавеча хьахьокха деза); производственни балха стаж йолчо къахьегама книжка тІера хьайца выписка.

Заявленеш хьачу а кІио йоагІаш йола справкаш дІа а тоа укх адресагІа: НГІАССР, 364006, г. Грозный, Клары Цеткина ул., 14/53.

Приемни комиссе (33-гІа кабинет). Телефон 2-63-09, хьаеха 52.

Директор.

БАЛХА ГОВЗАЛ ІОМАЕ А ДІАХО ДЕША А АЬТТУВ БА УКХАЗА

№ 4 йолча юкъерча профессионально-технически училище 1979 — 1980 дешара шера дешархой деша дІачуэцилга.

ДІАХОЙТ

укх специальностех:

8 класс чакхъяьккхараштa:

1. Бурильщика гІоньча.
2. Автомобила ремонт ю слесаро.
3. Электрогазосварщик.
4. Электромонтер.
5. Химически анализа лаборант.

Дешара ха—3 шу.

Училище чакхъяьккхараштa дІалу юкъера образовани яккхарех дола диплом, 3—4 разрядагІа квалификаци а лу.

ТІехдика дешаш училище чакхъяьккхараш вузашкеи военни училищешкеи деша хьожабу.

10 класс чакхъяьккхараштa:

1. Бурильщика гІоньча.
2. ГІишлонхо-отделочник: штукатур, маляр, плиточник.

Дешара ха—1 шу.

Училище чакхъяьккхачул тІехьагІа 3—4—5 разрядагІа квалификаци лу.

ТІехдика дешаш чаккбаьнараш льготни условех вузе деша хьожабу.

Деша воагІачо хьачудала деза документаш:

1. Дешархочуна дай-ноанойн заявлени.
2. Образованех дола тешал.
3. Вазь ха тІайола тешал (16 шу даьннарашa — паспорт).
4. Вахача моттигера справка.
5. Школера характеристика.
6. Автобиографи.
7. 3х4 размер йолаш ялх фотокарточка.

Медицински комиссегІа чакхвоал училища енача направленех.

Медкомиссех чаккваьнар экзаменаш йоацаш училище деша дІачуэц.

Училища адрес: г. Грозный, 364029, 12 участок СГПТУ-4. Автобусаш №№ 13, 24, 25, трамвай № 5, «12 участок» яхача уж соцача кхаччалца.

БАЛХА ХЬЕХ

Тамбовски областерча «Пластмасс» яхача Котовски заводе массахана болх бе хьех химически производствах операторашии аппаратчикашии, слесараш, электромонтераш, контрольно-измерительни приборий автоматикаш электрослесараш, газоэлектросварщикаш, плотникаш, каменщикаш, шестаддиккаш, штукатураш, маляраш, тайп-тайпара балхан дераш.

Специальность йоацаш бараш производства процессе специальность Іомае йиш йолаш ба. Заводе киттa дІаэц юкъера юкъара обрезовательни школаш чакхъяьхараш а. Цхьаь болча наха дика кийчъяьча общежитера моттиг лу, кІезига дезал бараштa — дезал чубахача общежитера цІа лу цхьа шу даьлехьа.

Цу хьакъехьа дукхагІа ха безам бар ха йиш я балха нах дІахьежабереи информацеи бюро, город Грознерча Победа проспект, 40 адресагІа а Урус-Мартановски, Сунженски, Наурски, Шелковской, Шалински райисполкомашкарчен городашка Гудермесе, МагІалбике — горисполкомерчен къахьегама болча уполномоченнешка гІолла.

Хаоам

Тахан республике гІоален Грознен кІезиг-дукха моркаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 9—14 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 25—30 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш моркаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 11—16, дийнахьа 25—30 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителa — 9-24-03; бехктокхама секретара — 9-24-00; отделаш: партийни вахара — 9-24-04; промышленностей транспортех — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92, Телефоны: редактора 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувла шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ02271. «Грозненский рабочий» издательствa, типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3622.